I. BRLIĆ-MAŽURANIĆ



ČUDNOVATE ZGODE INUŠA HLAPIĆA

IVANA BRLIĆ-MAŽURANIĆ

ČUDNOVATE ZGODE INUŠA HLAPIĆA

UREDNIK
IGNAC HORVAT

KNJIGA II.
HRVATSKOGA ŠTAMPARSKOGA DRUŠTVA
BEČ 1960

TISAK: TYPOGRAPHISCHE ANSTALT, WIEN VII, HALBGASSE 9

PREDGOVOR

Draga dica!

Ki od vas bi htio biti dobar?

Mi svi, reći ćete naglas.

Ali kako je to: biti dobar?

E vidite, to će vas naučiti u ovoj lipoj knjigi cipelarski inuš Hlapić, mali kao lakat, veseo kao ptica i dobar kao kus kolača.

Ta Hlapić, sirotan bez oca i majke, otišao je jedno jutro u zori po svitu, da pomogne ljudem, ki su u nevolji. Pri tom je doživio mnoge zgode i nezgode, mnogo dobra i zla. Ali naposlidnje je dobro pobjedilo i sve se lipo svršilo.

Ovo je nekad pripovidala jedna dobra i mudra majka svojoj sedmeroj dici. A sada i vam povida u ovoj knjižici.

Ta majka se zove Ivana Brlić-Mažuranić. Bila je kći učenjaka Vladimira Mažuranića, a unuka velikoga hrvatskoga bana i pjesnika, Ivana Mažuranića. Rodila se u gradu Ogulinu 1874, a umrla u Zagrebu 1938. Kad se je mlada udala u Brod, došla je u staru hrvatsku obitelj Brlićev. S toga ona nosi duplo ime: Brlić-Mažuranić.

Napisala je već lipih knjig za dicu. Najbolje su joj knjige: „Čudnovate zgode šegrta (inuša) Hlapica“ i „Priče iz davnine“.

Eto, sada znate, komu ćete hvaliti na ovoj divnoj knjigi, našoj ljetošnjoj Božićnici. Ona je već mnogo dječjih srcev rasveselila i oplemenitila. Sada neka najde put i u vaša srca. I kad, čitajući ovu knjižicu, postanete tako dobri i hrabri kao Hlapić, bit ćete i vi srićni i zadovoljni kao on. I miljeniki maloga Jezuša, ki je sad na Božić došao na svit. A došao je zato, da idući po zemlji čini dobro i uči nas s ljubavom obladati zlo.

I. Horvat, urednik

SLIKE OVE KNJIGE UZETE SU OD NAKLADE SVJETLOST, SARAJEVO

KOD MAJSTORA MRKONJE

1

Naučnik Hlapić

Bio je neki mali cipelarski naučnik ili inuš, ki nij imao ni oca ni majke. Zvao se je Hlapić.

Hlapić je bio malen kao lakat, a veseo kao ptica. Cijeli dan je sidio u poderani hlača i črljenoj košulji na malom cipelarskom stolcu, ki je imao tri noge, i cijeli dan je zabijao cveke u čizme i šio cipele. Cijeli dan je fućkao i pjevao pri poslu.

Hlapićev gospodar zvao se majstor Mrkonja, a bio je zao i strašan. Tako je bio velik, da mu je glava dosigala do stropa u njihovoj maloj sobi. Imao je guste, kuštrave vlase kao lav, a duge brke (mustaće) do ramena. Njegov glas bio je jako jak i gruban kao u medvida.

Majstoru Mrkonji dogodila se je jedamput u životu velika žalost i nesrića, pa je odonda bio vrlo tvrdoga srca. Kakova se je nesrića dogodila majstoru Mrkonji, to će se istom mnogo kasnije iz ove knjige doznati.

Majstor Mrkonja bio je dakle tvrdoga srca i vrlo nepravičan, pa je psovao i vikao na Hlapića kadgod je bio zlovoljan.

Majstorica je bila jako dobra. I njoj se je dogodila ista žalost kao i majstoru Mrkonji. No ona je od te dobe postala još bolja i imala je vrlo dobro srce. Hlapića je jako ljubila.

Ali i ona se je bojala majstora Mrkonje. Kadgod je nosila Hlapiću svježega (friškoga) kruha, uvijek ga je sakrivala pod pregaču, da majstor ne vidi, jer je majstor zapovidao, da se Hlapiću daje on tvrdi i stari kruh, a majstorica je znala, da Hlapić rado ji meki krušac.

Hlapić je imao samo jedne poderane hlače i još jedne, ke mu je majstorica načinila od zelenoga sukna. To sukno je bilo ostalo od majstorove zelene pregače (fertuka), pa je majstor zapovidao svojoj ženi, da načini od toga Hlapiću hlače. Hlapić je imao u ti hlača tako zelene noge kao žaba, zato ih nij rado nosio, jer su mu se drugi naučniki rugali. Majstor Mrkonja je zapovidao, da ih mora nositi u nedilju. Hlapić je bio uvijek dobre volje, ter kad je vidio da mora

nositi te hlače, počeo se i sam šaliti. Kreketao je „kre-kre" kao žaba, kadgod si je oblikao zelene hlače.

Kad su vidili drugi naučniki, da se Hlapić šali, nisu mu se već rugali, nego su se igrali s njim po nedilje i vrlo su ga ljubili. Samo majstor Mrkonja nije smio viditi, da se Hlapić igra, jer bi ga on odmah otirao domom.

Tako je živio Hlapić kod majstora Mrkonje i nije mu bilo dobro. Ali on bi bio ipak gdozna kako dugo ostao ondje, da se nije dogodilo nešto, ča je Hlapića preveć ražalostilo.

2

Čižmice

Neki bogati gospodin naručio je kod majstora Mrkonje čižmice za svoga maloga sina.

Čižme su bile vrlo lipe. Njihove sare svitile su se kot sunce. Sam Hlapić zabijao je cveke u te čižme. No kad je gospodin došao sa svojim sinom po čižme i kad je sin obuo čižme, bile su mu na najveću nesriću pretijesne. Zato goskodin nije htio čižme uzeti niti platiti, pa se je majstor Mrkonja pokarao s njim. No gospodin ni onda nije htio uzeti ni platiti čižme.

Kad je on gospodin otišao, počne se majstor Mrkonja ljutiti i vikati na Hlapića:

„To si ti zakrivio, ti nevaljanac! Ti ljenjak! Ti nižvridnjak! Ti si kriv, da su čižme tijesne!" Strašno je vikao Mrkonja. Onda uhvati one čižmice i izbije Hlapića čižmami po hrptu. To je bilo jako nepravično, jer je majstor krojio čižme, pa Hlapić nije bio kriv ča su bile pretijesne. No kad je majstor Mrkonja bio srdit, onda nije znao ča je pravo, a ča je krivo.

On dakle izbije Hlapića čižmami po hrptu, hiti čižme u kut i reče svojoj ženi: „Sutra ćeš je u oganj hititi. Ne kanim već viditi tih čižam!" Onda se okrene kao lav k Hlapiću i zagrozi mu se svojom velikom šakom i gromkim glasom: „Čižme hte izgoriti, ali ti ćeš mi, ljenjak, još platiti za nje!" To je značilo, da će Hlapić još dobiti batin zbog tih čižam.

Kad je Hlapić navečer toga dana išao spavati, nije on ni fućkao ni pjevao kot obično, nego je nešto razmišljao.

Hlapić je spavao u kuhinji na tlo uz štednjak (šporet). Ondje je imao jednu tvrdu slamnjaču, poderanu jupu i kusić sviće, zataknutu u jedan krumpir, jer nije imao svićnjaka.

Leže dakle Hlapić na svoju slamnjaču, ugasi sviću, ka je još malo kujcala iz krumpira i počne razmišljati. Mislio je Hlapić, mislio, a onda odluči, da će u noći pobignuti od majstora Mrkonje i da će projti po svitu. Premda to nije bilo tako lako, a bilo je i pogibeljno,

ipak je Hlapić to učinio. Ar čagod naučnik more izmisliti, to more i učiniti.

3

Big

U noći, kad je već sve tvrdo spavalo, ustane Hlapić. Oko njega je bilo tamno kao u zatvorenoj škatulji.

Tiho kao miš izajde Hlapić iz kuhinje i uvuče se u radionicu. Ovdje je bila črna noć kao u zatvorenoj škatulji. Kad je Hlapić nažgao žigicu (svićicu), počelo je po podu na sve strane nešto šuškati, pucketati i bržati. To su bili miši, ki su po noći grizljali kožu. No Hlapić se nije ogledao na nje, jer je imao još puno posla, da se pripravi za putovanje.

Najprije uzme Hlapić kusić stare hartije i veliku cipelarsku olovku. Onda sjede na svoj mali stolac s trimi nogami i počne pisati pismo:

„Vi ste htili hititi čižme u oganj. Meni je to žao, pa idem po svitu, da je razgazim. Onda ne hte biti pretijesne. Budite bolji s vašim drugim naučnikom. Dajte mu već juhe i mekši kruh. Čižme ću vam vratiti. Hlapić."

To je Hlapić vrlo dugo pisao, jer nije bio osobito vježban u pisanju. Njegova slova bila su velika i grbava kot kruške.

Kad je Hlapić svršio to pismo, onda se stane vrlo tiho i pričvrsti pismo na majstorovu pregaču, ka je visila na stijeni. Zatim sjede i počne pisati drugo pismo:

„Draga gospa!

Hvala Vam na Vašoj dobroti. Ja idem u svit. Mislit ću na Vas i pomagat ću svakomu, kot ste i Vi meni pomagali.

Vaš Hlapić."

Onda se opet stane tiho i pričvrsti to pismo na pregaču majstorice. Ona je takaj visila na zidu.

Zatim pograbi Hlapić svoju črljenu kožnu torbu i počne u nju suvati ča mu je tribalo za putovanje. Najprije metne nutra kus kruha i kus slanine. To je bila njegova večera od čer, jer je bio Hlapić čer žalostan, pa nije mogao večerati.

U torbu vrže još jedan dobar rubac, pa jedno šilo, malo dretve i nekoliko kusićev kože. Hlapić je naime bio pravi mali cipelar, a cipelar ne more biti bez šila i dretve, kao ni vojnik bez puške. Zatim metne u torbu još svoj mali nož, i bila je puna.

Kad je to bilo gotovo, počeo se Hlapić oblicati za put.

Najprije skine s klina svoje zelene hlače i obliče si je. Skoro je zakreketao, kad si je je navukao, tako je bio naučan na tu šalu. No

morao je šutiti kao miš, da se ne probudi majstor Mrkonja, ki je spavao u drugoj sobi.

Zatim uzme Hlapić konac i pokrpa lakat na svojoj črljenoj košulji, pa si ju obliče. Iz kuta donese i one krasne čižmice, zbog kih je čer dobio batin.

Hlapić je skoro zafućkao od veselja, kad je obukao čižmice, tako su mu krasno stajale! No pravoda ni fućkati nije smio, jer bi se bio majstor probudio. Zatim je Hlapić htio uzeti svoju kapu. Ali ona je bila sasvim poderana i muslava.

Zato Hlapić zame kus svitle kože, ka je ostala od čižmic i zašije od te kože širok rub oko kape. Lako je bilo njemu šiti kožu, kad je bio cipelar! Kapa se je sada svitila kot sunce, i Hlapić si ju nasadi na glavu.

Tako je Hlapić bio gotov za putovanje. Imao je na sebi zelene hlače, črljenu košulju, krasne čižmice, sjajnu kapu i črljenu torbu prik ramena. Izgledao je kao general nekakove čudnovate vojske!

Onda se odšulja Hlapić tiho, jako tiho iz radionice na dvor.

Na dvoru je bio svezan pas (kucak) Bundaš. Hlapić i Bundaš bili su veliki prijatelji, zato Hlapić i nije išao sada k njemu, jer je znao, da će za njim cviljiti. A Hlapću je bilo ionako teško i žao ostaviti Bundaša.

Istom kad je Hlapić izašao na dvor i razmišljao, bi li išao zagrliti Bundaša, počne majstor Mrkonja u sobi kašljati. Majstor je samo u snu kašljao. Greblo ga je u gutu, jer je čer preveć vikao na Hlapića. Kad je Hlapić čuo da majstor kašlja, bilo mu je strašno. Uplašio se je, jer je mislio, da se je majstor Mrkonja probudio. „Biži sad, Hlapić, ča bolje moreš“, reče sam sebi. Pak se brzo provuče van kroz veliku ljesu, ka srićom nije bila zaklenuta, i bio je na ulici.

Na ulici varoša je bio još črn mrak. Kuće su izgledale velike do neba, a Hlapić se je jako pašćio. Nigdje nije bilo nikoga; svi ljudi su još spavali.

Tako je pobìgao Hlapić od majstora Mrkonje.

PRVI DAN PUTOVANJA

1

Mali mlikar

Išao je Hlapić, išao u mraku dugo po ulica, jer je bio grad velik. Već je bio prošao toliko ulic, da ga majstor Mrkonja već ne bi mogao najti.

Još uvijek je išao Hlapić, a onda je počeo svitati dan, pa nije bilo već tako tamno. U poslidnjoj ulici varoša sustretne Hlapić jednoga starca, ki je na mali koli i na malom magarcu (oslu) dovezao mnogo posud s mlikom u varoš. Kola i magarac bili su vrlo lipi, ali siromah starac bio je slab i pognut. Starac je s koli stao pred jednim stanom na tri sprate (štoke), ki je bio tako visok, da je na najviše njegove obloke još uvijek misec gledao.

Kad je starac s oslom stao pred tom velikom palačom, zgrabi on jednu posudu punu mlika i htio ju odnesti nutra. No kot je bio slab, potrkne se na prvoj stepenici ter skoro da nije pao. Tada počne jaukati i sjede na stepenice pred stanom.

Nato dojde Hlapić u zeleni hlača i črljenoj košulji, s krasnimi čižmicami i blistavom kapom. Kad ga je starac vidio, tako se začudi, da je prestao jaukati.

„Dajte, djede, ja ću vam odnesti mliko u kuću", reče Hlapić.

„A otkud si ti?" upita djed čudnoga Hlapića.

Hlapić nije rado govorio o majstoru Mrkonji pa zato reče: „Ja sam naučnik Hlapić. Šalje me cesar, da njegovomu sinu razgazim čižme i ako triba komu pomoći u njegovom carstvu, da mu pomorem.

Starac je znao, da se Hlapić šali, ali mu se je dičak tako dopadao, da je prestao jaukati, a još i nasmijao se.

„Na ki sprat triba odnesti mliko?" pita Hlapić.

„Na treći sprat", reče starac.

Hlapić je bio vrlo jak ter uhvati tešku posudu, pa ju odnese kao pero u stan. Na stepenica je bio još mrak. Dojde Hlapić s posudom u prvi, onda u drugi, pa konačno i u treći sprat.

Na stepenica je bilo sasvim tamno, a u mraku je ležalo nešto sasvim črno. Samo su se dvi kugljice svitile kot dvi črljene sviće. To je bila mačka i nje oči su se tako krisile kao črljene sviće.

„O prosim", reče Hlapić mački, „ja sam, gle, već donesao mliko, samo mi izvoli pokazati put."

Mačka digne veselo rep i potrči pred Hlapićem do jednih vrat. Ovdje Hlapić poišće zvonac i pozvoni. Sluškinja otklene vrata i otvori. Kad je vidila šarenoga Hlapića, sluškinja se uplaši, vrisne iz svega grla i udri ruke skupa. Mačka se prestraši od nje vriskanja, pa skoči Hlapiću na glavu, a s glave sluškinji na ramen, i onda prik ramena pljus! ravno u lonac pun vode.

Sad da ste vidili tu komediju!

Mačka miauče, voda štrca, lonac se prekobacuje, Hlapić skače, da ne namoči čižmice, a sluškinja se smije tako jako, da se tresu stakla na prozori (obloki).

„O! O!" smijala se sluškinja, „ča si ti za šareno čudovišće? Jesi li papiga, ili si diteo, ili tko si?"

„Vi se varate, gospodjica", reče Hlapić. „Ja sam Hlapić i nosim vam mliko. Starac je slab, pa ne more po stepenica. No bolje bi bilo da niste vikali."

Sluškinja se je sad još već smijala. Zatim uzme od njega mliko, a kad je Hlapić s praznom posudom htio otići, uzme sluškinja sviću i sprohodi ga po stepenica doli, jer joj se Hlapić dopadao.

„A zač vi, gospodjica, ne idete svaki dan sami po mliko doli? Kad morete sad mene doli sprohoditi, morete i sami po mliko", reče Hlapić. „Starac je jako slab, pa ne more nositi mliko na treći sprat."

Sluškinju je sram, ča nije sama nato mislila i obeća Hlapiću, da će pojti od sada svaki dan sama doli po mliko. Hlapić pak obeća, da će joj zato donesti cvijeća s putovanja.

Kad je Hlapić došao doli na ulicu k starcu, zaprosio ga je, da mu dopusti i dalje raznašati mliko, jer su kola bila još puna. Starac to rado čuje, a Hlapić zgrabi maloga magarca za uzde (žvale) i počne razvoziti mliko. Pametni osao znao je sam, u ki stan triba nositi mliko ter je sam stao svagdje pred ljesami. Hlapić se je vrlo čudio, kako je pametan magarac i pitao je starca, zač ljudi tako pametnu životinju nazivaju magarcem ili oslom.

Starac je bio nemer vrlo star, ali ipak nije znao odgovoriti Hlapiću na to pitanje.

„Kad sam se ja rodio, već su imali magarci to ime", reče starac.

To Hlapiću nije bilo pravo i požalio je, ča nije znao bolje pisati. „Da bih ja znao bolje pisati, napisao bih jednu knjigu o tom, da se te pametne živine okrstu lipšim imenom, a ime magarac ili osao da se da onim stvorom, ki si ga zaslužuju", reče Hlapić.

Medjutim se pametni magarac nije brinuo zato, kako ga ljudi nazivaju, niti zato, ča govoru Hlapić i starac o njem, nego je postajao dalje pred onimi vrati, gdje je tribalo. A Hlapić je svakoput uhvatio posudu s mlikom i brzo kao vjetar trčao gori po stepenica. Tako su

kola bila vrijeda prazna. Samo je ostala jedna mala posuda starcu za ručenje.

Onda se starac zahvali dobromu Hlapiću i da mu se napiti slatkoga mlika. Zatim se odveze starac s magarcem i s koli dalje, a Hlapić projde svojim putem.

Još malo je išao Hlapić, a onda izajde iz varoša. I opet je još malo išao, pa nije bilo već nijednoga stana, nego samo velika polja, grmlje, drveće i dugačka cesta. Grad se već nije vidio.

„Hvala Bogu“, reče Hlapić i sjede pod jedno drivo. Bio je jako zaspan, jer je u noći malo počivao. Zato metne črljenu torbu pod glavu i leže u diboku travu. Trava je bila meka, ali je ipak bilo dosta tvrdo na njoj ležati. Svejedno Hlapić zaspi slatko kao zec u travi.

Neka nek spava. Glavno je, da je majstor Mrkonja daleko, — a još je glavnije, da Hlapić ne zna, koliko ga dobra, a koliko zla čeka na tom putu.

Kad bi on to znao, ne bi tako mirno počivao.

2

Velika se glava pokaže u travi

Hlapić je spavao vrlo dobro i dugo u travi.

Kraj njega je po cesti prošlo mnogo kolijov, mnogo seljakov i seljakinj. Konji su toptali po cesti, ljudi su razgovarali i vikali, kola su škripala, a guske, ke su seljakinje nosile u grad, gakale su.

Hlapić je spavao i nije ništa čuo, kao da ima pune uši batora. U visokoj travi nije ga niko vidio.

Tako je došlo i podne. Na cesti nije bilo već nikoga.

Najedamput se počne Hlapić buditi. Čuje, kako se nešto vuče po travi, kako se šulja i šulja. Sve bolje i bolje čuje, kako nešto tapka i tapka. A onda začuje, već sasvim blizu sebe, kako neko teško diše i puše.

To mu je bilo čudnovato.

Hlapić je bio zadriman, pak nije još dobro vidio ni čuo. Zato se hoće malo podignuti, da vidi ča se to šulja i ča to tapka primičući se u travi sve bliže i bliže k njemu.

U ta čas pokaže se iz trave sasvim blizu Hlapića jedna velika, kuštrava, žuta glava i ispruči prema Hlapiću dugačak i črljen jezik. To je bilo zaista vrlo čudnovato i dosta strašno. Morebit bi se ki drugi i prestrašio. No Hlapić samo skoči i objami obadvimi rukami tu veliku kuštravu glavu!

To je naime bio njegov dragi pas (kucak) Bundaš. Bundaš je za Hlapićem utekao od majstora Mrkonje, i tako dugo je njušio i tražio i trčao, dok nije Hlapića našao.

Bundaš počne svojim dugim črljenim jezikom lizati Hlapiću ruke, a Hlapić ga je neprestano grlio i grlio.

„To je lipo, dragi moj Bundaš!“ govorio je Hlapić.

Onda se od veselja počnu prebacivati i kotrljati i ruljati po travi kao dvi labde. Kad im je bilo toga već dosta, reče Hlapić: „No, a sad izvoli sjesti, pa ćemo objedvati.“

Bundaš je bio tako veseo, da je samo skakao za muhami i konjaci-skakavci.

Hlapić je sjeo na travu, izvadio iz torbe svoj kruh i slaninu i mali nož. Onda si je skinuo kapu, prekrižio se, kot je to i doma uvijek činio, i počeo jisti. Jedan kus slanine metnuo je sebi u usta, a drugoga je hitio Bundašu. Bundaš je svaki kus dočekao s otvorenim trupcem i odmah ga progutao. Zatim je odrizao Hlapić kus kruha sebi, a drugoga hitio Bundašu. Ščap! veli Bundaš i kruha više nije bilo.

Tako su Hlapić i Bundaš dosta brzo svršili objed, a onda su se digli i prošli dalje na put. Bilo je vruće, a cesta je bila dugačka, bijela i prašna.

3

Kuća s plavom zvijezdom

Dugo su Hlapić i Bundaš veselo išli po cesti. No konačno su je već počeli i potplati peći.

Tada su došli do jedne male sirotinjske kućice. Kućica je bila okrpana i naherena, a imala je dva obločiće. Zdola ispod obločićev bila je nacrtana plavom bojom velika zvijezda. Ta zvijezda se je već izdaleka vidila, pa je zbog nje cijela kuća izgledala kao starica, ka se smije.

U kući je neko jako plakao. To je ražalilo Hlapića i on se spomene, kako je rekao da ide po svitu, da pomore komu triba. Zato ide nutra u kuću, da vidi ča se dogodilo.

U sobi je Hlapić našao jednoga dičaka, ki se zvao Marko i ki je sam sidio na klupi i plakao. Bio je tako velik kao Hlapić, a plakao je, ča je izgubio na paši dvi guske. To pravoda nije bila najveća nesrića, ali za Marka strašno velika.

Marko naime nije imao oca, a njegova majka je bila siromašna, pa je zato morao Marko jako paziti na guske, jer je svaka guska bila vridna dva dukata.

Kad je Hlapić u zeleni hlača, s črljenom košuljom i svitlimi čižmicami došao u sobu, Marko se je tako začudio, da je širom otvorio usta i prestao plakati.

„Zač si tako jako plakao?“ pitao je Hlapić Marka.

„Kad sam izgubio na paši dvi guske“, odgovorio je Marko i počeo još jače plakati.

„To nije ništa“, reče Hlapić. „Mi ćemo je najti. Hajdmo je iskati!“

Bundaš, Hlapić i Marko projdu dakle iskati guske.

Blizu je bila jedna velika voda, kraj ke je Marko uvijek pasao guske, pa je sada otpeljao do te vode Hlapića i Bundaša. Hlapić još nikad nije vidio tako velike vode, jer je dosad uvijek živio u varošu. Oko vode bilo je puno grmlja, a daleko prik, uz ubrov, rasle su šibe iz vode. Kad su došli tamo, počeo je Marko opet plakati.

„Joj, joj, nikad ne ću najti svojih gusak!" Marko je tako jako plakao, da mu je Hlapić morao posuditi za brisanje suz svoj plavi rubac.

I Hlapiću se je činilo, da se uz tako veliku vodu ne moru najti dvi guske, ke su tako male. No nije htio to reći, da ne ražalosti Marka, nego je počeo s njim iskati guske po grmlju. Bundaš je donle trčao, njušio i lajao oko njih sve jače i jače. Najedam put se zapudi kuštravi Bundaš i skoči u vodu ter počne pluti prik one velike vode.

„Bundaš, Bundaš!" vikao je Hlapić i zvao ga, ali Bundaš ne mari, samo trese glavom i pluje dalje na drugu stran vode, pa se izgubi med šibljem.

Hlapić je jur mislio, da je njegov Bundaš izgubljen. A ako se Bundaš izgubi, onda će i Hlapić plakati! No Hlapić nije mogao sad plakati, jer je svoj rupčac posudio Marku. A nije imao ni vrimena da plače, jer se je prik vode u grmlju čulo mahanje i šopanje s kreljuti i glasno gakanje, pa još glasnije lajanje. To su pravoda bile Markove guske, ke je Bundaš iskao i našao ondje u grmlju uz vodu. Tamo ni Marko ni Hlapić nikad ne bi bili mogli dojti.

Marko je skakao od veselja, kad je Bundaš počeo goniti guske prema njemu. Guske su plule najper i otvarale širom kljune ter srdito gakale. Bundaš je plivao za guskami, gonio ih i isto tako srdito lajao. No sve se je dobro svršilo i Bundaš srićno dotira guske do Marka i Hlapića, pa izajde veselo iz vode.

„Kako si ti pametan! Kad obogatim, kupit ću ti kobasicu za deset filirov", rekao je Hlapić Bundašu. Onda zgrabi Marko jednu, a Hlapić drugu gusku, pa je metnu pod pazuh i projdu domom. Bili su tako veseli, da su fićukali po putu kao črni kosi.

Kot su tako išli, reče Marko Hlapiću:

„Ali ima tvoj Bundaš veliku glavu!"

„Zato i je tako pametan", reče Hlapić. „Kad bi ti imao tako veliku glavu, našao bi guske bez Bundaša.

U to su došli k Markovoj kući. Markova majka bila je već doma, pa je dopustila Hlapiću, da more kod njih spavati, jer je bila vrlo srićna, ča je Bundaš našao guske. Tako je Bundaš priskrbio Hlapiću prvo noćišće. Već je bio večer pa su Marko i Hlapić sjeli na veliki kamen pred kuću i đostali u šaroj zdjeli žgancev s mlikom i dvi velike drivene žlice.

Dok su večerali, pita Hlapić Marka:

„A gdo je nacrtao onu plavu zvijezdu na kućici?"

„Ja", odgovorio je Marko. „Kad je mati bilila sobu, zeo sam boju (farbu) i nacrtao tu zvijezdu. Mislio sam, da hte moje guske poznati kućicu po toj zvijezdi. Ali sad vidim, da je to bilo zaman i da guske idu prik vode bila ili ne bila zvijezda na kući.

No Hlapić si je dobro zapametio tu plavu zvijezdu. I svaki, ki čita ovu knjigu, neka si takaj zapameti. To će mu tribati, kad dojdu ozbiljni dani za Hlapića.

Tako su razgovarali Marko i Hlapić i večerali, a onda je dostao Bundaš žgancev. Zatim su prošli svi spavati.

Ali Hlapić nije ni u sobi ni u postelji spavao, jer u kućici nije bilo za njega mjesta.

Hlapić je spavao zgora na štali. Na dvoru je bila jedna mala i stara štala, a na štali sijeno. Hlapić je morao splazniti na pod po škala, a onda se je morao poškuljnuti kroz jedan mali otvor na pod. Kad je jur bio na podu, okrene se Hlapić, pruži glavu kroz otvor i vikne:

„Laku noć!"

Na dvoru nije bilo već nikoga. Bila je črna noć, pa je dvor izgledao kao velika črna jama. Zgora na nebu bilo je toliko zvijezd, koliko ih Hlapić još nikada nije vidio.

Onda Hlapić sazuje i obriše svoje krasne čižmice, pa leže u sijeno i zaspi. Pred štalom je spavao Bundaš, na štali je spavao Hlapić, a u štali je spavala jedna lipa šara krava.

To je bio prvi dan Hlapićevoga putovanja i srićno je prošao. Bog zna, kako će mu biti drugi dan!

DRUGI DAN PUTOVANJA

1

Hlapić i kamenari

Ujutro rano počeli su petehi pjevati i guske gakati, počela je krava zvoniti zvoncem za vratom i počeo je Bundaš lajati i cviljiti, jer nije vidio Hlapića.

To je bila takova halabuka, da se je Hlapić probudio i mislio u prvi čas da je u cirkusu med zvirjem. Na selu je svako jutro takova halabuka, samo Hlapić toga dosad nije znao.

Hlapić se tako probudi, obuje čižmice i splazni doli s poda po ljestva (škala). Zahvali se Markovoj majki, a ona mu da velik kus kruha i tri kuhana jaja za put.

Hlapić i Bundaš se dadu dalje na put i to je bilo jedno mirno pretpodne, ko su proživili na svojem putovanju. Išli su naime jedno vrime veselo i bez brige, a onda su došli do jednoga mjesta na cesti, gdje su sidili ljudi s bati na dugi držala i tukli kamen za cestu. Neki od tih ljudi imali su velike črne očalje, jer su se bojali, da im ki kamenčić ne skoči u oko. Drugi nisu imali očalje i nisu se bojali, nego su veselo pjevali.

Ovi zadnji su se Hlapiću vrlo svidjali i on je odmah k njim sjeo, da s njimi pjeva. Hlapić je dobro poznao njihove pjesme, jer svi veseli ljudi jednako pjevaju.

Kad su se dosta napjevali, upita Hlapić kamenare, da li je putnikom teško na putu. Kamenari su dobro znali odgovoriti na to pitanje, jer oni uvijek sidu na cesti i vidu svakoga putnika. Jedan kamenar odgovori Hlapiću:

„Onomu, ki ima jake cipele, čvrste šake i pametnu glavu, dobro je na putu."

„A onomu, ki toga nima?" pita Hlapić.

„I onomu je dobro, jer mu se ionako već u prvom selu zagrosti putovati ter krene domom", odgovori kamenar.

Nato se Hlapić digne, da putuje dalje. No prije nego je otišao još su se dobro nasmijali jednoj zgodi.

Došlo je naime odnekud jedno malo šaro tele, ko je išlo a da ni samo nije znalo kude. Mali telići nemer idu, ali nikad ne znadu ku-

da. I upravo to malo šaro tele htilo je da se pobori s Hlapićem. Nagnulo je svoju šaru glavu i poskočilo, da izbusa Hlapića.

„O, o, poborite se!“ počeli su se smijati kamenari, „pravi par ste!“

„Veliki smo nemer jednako, ali par nismo!“ odvrati Hlapić, pa se nasmije, zasuče rukave i pobori s teletom. Dva-tri puta se je čulo: pljes! pljes! pak onda: tuka! tuka! Hlapić je udarao svojimi čvrstimi šakami, a tele je busalo svojom šarom glavom.

Onda tele poskoči dobro najzad, da se jače zapudi u Hlapića.

„O. o, ti se nek dobro zapudi!“ vikne Hlapić teletu.

I zaista tele se zapudi svom moćum na Hlapića.

Nato Hlapić odskoči na stran, a tele, kot je bilo nagnulo glavu, tako potrči mimo Hlapića i — eto ti ga na! — prekobaci se naglavce u jarak kao bunda.

Hlapić je obadvimi rukami pljeskao po koleni, tako se je smijao, dok se je tele koprcalo zdola u jarku. Kad se tele diglo na svoje tanke noge, nadiglo je svoj šari rep i pobiglo na onu stran, gdje je ćutilo da mu je majka. Hlapić i kamenari gledali su za njim i smijali se. A onda Hlapić odsuče svoje črljene rukave i reče:

„Ja sam već davno štao u šostarskom kalendaru: Gdje se ludi (bedavi) s mudrim bije, to jednaka borba nije.

Nato Hlapić zbogom da kamenarom, a oni rekoše:

„Putuj srićno! Tvoje su čižmice jake, a da imaš dobru glavu i tvrde šake, to smo sada vidili.“

To je Hlapiću bilo milo čuti, i on se otpravi dalje po svojem putu.

Toga dana je bila velika sparina, pa će sigurno navečer biti rasikovanja, kiše i grmljavine.

2

Črni človik

Predvečer toga dana bio je Hlapić još uvijek na cesti. On je ta dan već prošao kroz jedno selo, ali nije htio u njem ostati, jer je htio da čim dalje bude od onoga varoša, gdje je bio majstor Mrkonja.

Koracao je dakle Hlapić po cesti, ali pred večer počne najednoč puhati jak vjetar, počne bliskati i grmiti. Najprije je grmilo izdaleka i slabo, a onda sve bliže i bliže i sve jače.

Grmljavina je tutnjala kao da se željezna kola vozu po nebu. Bundaš se je bojao grmljavine i stisnuo se k Hlapiću. „To nije ništa“, reče Hlapić i ide dalje. Onda zablisne još jače i začuje se strašan udarac groma (strijele) u daljini. Bundaš se strese od straha, ali Hlapić veli: „I to nije ništa, hajdmo nek dalje!“

Morao je pretiskati kapu, da mu ju vjetar ne odnese, jer je silno puhao. Onda su došli tako črni oblaki, da je postalo tako tamno kao

u noći. Samo kad je zablisnulo, vidilo se je cijelo nebo kot da je u ognju.

Pa je počela padati i kiša (godina) u grubni kaplja.

„Sada se moramo shraniti", reče Hlapić, ki se je najveć brinuo za svoje čižmice. Ali kad je pogledao okolo sebe, nije znao, kamo hte se shraniti, jer je svuda bilo samo polje i drveće, a nigdje kuće ni čovika.

Bilo je vrlo dobro, ča su bili Bundaš i Hlapić skupa. Ar katkad je bio Bundaš pametniji, a katkad Hlapić, pa su tako uvijek pomagali jedan drugomu.

Ovput je bio Bundaš pametniji. Na cesti je bio most, i Bundaš počne vući Hlapića pod ta most.

„Ti si zaistinu pametan", veli Hlapić Bundašu, i odvuče ga pod most. Kad se je Hlapić počeo vući pod most, najednoč se uplaši. A gdo se ne bi začudio i uplašio! Pod mostom je sidio neki čovik u dugom črnom plašću i s poderanom krljačom na glavi. Bundaš počne strašno lajati na njega. Sad je opet Hlapić bio pametniji od Bundaša, jer je pravo mislio: triba uvijek biti ljubezan i uljudan!

Zato zapovi Bundašu da muči, a on pozdravi čovika:

„Dobar dan", veli Hlapić.

„Dobar dan", odgovori čovik. „Otkud si ti došao simo?"

„Vani jako pada godina, a meni je žao mojih čižam. Hoćete li dopustiti meni i Bundašu, da ostanemo ovdje?" pitao je Hlapić.

„Moreš ostati, ali ovdje nije uprav jako lipo", reče čovik.

Pod mostom je bilo zaista jako tijesno i ružno (mrsko). Kot je bio most nizak, nije se moglo pod njim stati, samo siditi ili čučati. A vjetar je strašno puhao, kiša je s tučom bubala po mostu, kao da bataci tuču po njem, a grmljavina je bila tako jaka, da se nije moglo pod mostom razgovarati, jer jedan nij čuo drugoga.

Tako su Hlapić, Bundaš i ta čovik čučali pod mostom.

Bundaš je neprestano mrnjao na toga čovika, a ni Hlapiću se nije vidio. Njemu bi bilo milije, kad bi bio sam s Bundašom pod mostom.

Kiša je padala dugo, a i grmilo je još jednako. Već je nastao večer.

„Morat ćemo ovu noć ovdje spavati", veli ta čovik.

Hlapić je vidio, da čovik ima pravo, jer je vani kiša tako zlivala, da se nije moglo nikamo. Ali pod mostom je bilo slame, kao da je ovdje već neko spavao. Hlapić rastre slamu i načini ležaj za se i onoga čovika. Onda si sazuje čižmice, obriše je i vrže kraj sebe. Torbu si metne pod glavu i leže na slamu. A on čovik se zamota u svoj plašć, pa i on leže na slamu.

Hlapić veli „laku noć", a čovik odzdravi „laku noć". Hlapić se sada prekriži glasno: U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. A onda

polako digne glavu da vidi, hoće li se i on človik prekrižiti. No ta se nije prekrižio, nego se samo okrenuo i počeo hrkati kao vuk.

To se Hlapiću nije dopadalo. Zato se još jednoč prekriži, a onda zagrli Bundaša, jer mu je bilo malo zima pod mostom, pa mirno zaspi.

To je bio drugi dan Hlapićevoga putovanja. No jako ugodan nije bio, ali na svakom putovanju ima neprilik. A Hlapić se je veselio, kako će sutra opet ubuti čižmice i pojti dalje u svit. I tako je ipak veselo zaspao.

TREĆI DAN PUTOVANJA

1

Velika žalost

Tako su spavali pod mostom Bundaš, Hlapić i on človik u črnom plašću. U noći je Bundaš najedamput počeo mrnjati i lajati. Hlapić je bio jako zadriman ter zagrli Bundaša još jače i veli:

„Šuti, Bundaš!“ Bundaš je nato zašutio i oni su dalje spavali.

Kad se je razdanilo, probudi se Hlapić. Odmah je vidio, da onoga človika u črnom plašću već nije. Otišao je, dok je Hlapić spavao. Hlapiću to nije bilo žao. On veselo ustane i hoće ubuti čižme.

No ča je Hlapić sada vidio, bilo je strašno! Nij njegovih čižmic! Nij ih niti na slami, niti pod slamom. Nigdje ih nij! Nij ih pak ih nij! Odnesao je je on človik.

„O Bože moj!“ zdahnuo je Hlapić, kad je vidio, da nima čizmic. Od žalosti je sklopio ruke i ostao jedan čas zamišljen. Svako dite bi plakalo, kad bi mu ukrali tako lipe čižmice. A još jače bi plakalo, kad bi pak moralo boso na tako velik put.

No Hlapić nije plakao. On je jedan čas razmišljao, a onda je skočio na noge, zvao Bundaša i rekao mu:

„Hajdmo, Bundaš, iskati onoga človika. Mi ćemo ga najti, ako ga išćemo i deset ljet, i dobit ćemo čižme, ako je je obisio i u sam carski dimnjak!“

Tako je Hlapić prošao bos dalje na put, da išće svoje čižme.

To je bio početak njegovih najčudnijih doživljajev.

Nije bio lagak posao tražiti (iskati) sada čižme. Zemlja je jako velika, pa je na njoj puno takovih mjestov, gdje je mogao črni človik shraniti čižme.

2

Divojčica na putu

Išao je tako Hlapić, išao po cesti i razmišljao je tako, kao da ide u četvrti razred osnovne škole. Ali on nije išao u školu, nego je išao po svitu iskati svoje čižme, a to je još mnogo teže.

Kad je Hlapić tako išao već pol ure, opazi pred sobom na cesti jednu jako lipu malu divojčicu.

Divojčica je imala spušćene kose, a na ramenu je nosila malu zelenu papigu (papagaja). Koracala je brzo, ar je putovala. Zato je nosila u ruki svežanj (culo) povezan u črljenom rupcu. U svežnju su bile nje haljine i rubenine pa druge stvari.

Ta divojčica je bila iz jednoga cirkusa, a zvala se Gita. To je malo čudno ime, ali u cirkusu ima mnogo čudnih stvari.

Hlapiću se je divojčica već izdaleka činila vrlo lipa, jer je imala plavu opravicu (haljicu) srebrnom vrpcom opšitu. Opravica je bila nemer dosta poderana, ali ništa zato! Gita je imala i bijele cipele sa zlatnom kopčom. I cipele su bile dosta stare i poderane, ali i opet ništa zato! Gita se je Hlapiću ipak jako lipa činila, pa se je popašćio da ju stigne.

„Dobro jutro!" reče Hlapić, kad je došao do Gite. Ali pomislite, kako se je začudio, kad mjesto Gite odgovori nje papiga:

„Dobro jutro! Dobro jutro! Dobro jutro!"

Tri puta rekla je papiga „dobro jutro". Bila je tako brbljava, da bi osam dan neprestano govorila „dobro jutro", da ju Gita nije zgrabila za kljun. Zatim počnu Gita i Hlapić razgovarati. Gita je Hlapiću povidala, da ju je nje gospodar ostavio u jednom selu, jer je bila bolesna. Gospodar je otišao s cirkusom prik dvih sel i jednoga varoša u treće selo i rekao je Giti, da dojde za njim kad ozdravi.

„Sada putujem u treće selo", reče Gita. „To je vrlo daleko i dugočasno."

„I ja putujem", veli Hlapić, „hajdmo skupa!"

„Hajdmo", reče Gita. „Ja sam vrlo žalosna. Danas jutro mi je negdo ukrao na cesti škatulju, dok sam išla na zdenac da se napijem vode. U škatulji sam imala svega, i moje zlatne naušnice su bile nutra.

„A meni je negdo ukrao čižmice", veli Hlapić. „Neka se žalosti. Najt ćemo i naušnice i čižmice. Hodmo nek dalje."

„Hodmo", veli Gita, ali ja sam jako gladna!"

„Bože moj", mislio je Hlapić, „teško je s divičicami! Malo prije je bila žalosna, a sad je opet gladna".

Ipak se je Gita sve bolje dopadala Hlapiću, pa zato veli on naglas:

„Najt ćemo u selu kakovoga posla, pa onda ne ćemo biti gladni. A kakov posao ti razumiš, da se moremo ponuditi komu seljaku u službu?"

To je pitao Hlapić, a Gita odgovori ponosno:

„O, ja znam svega puno! Znam jahati, znam stajati na konju, znam skakati kroz obruč, znam se labdati s dvanaestimi jabukami najednoč, morem gristi najdeblju staklenu čašu, a i pojisti ju, i još puno toga znam ča se djela u cirkusu."

Sada se je Hlapić počeo tako jako smijati, da si vi to ne morete ni zamisliti. Tako se je smijao, da mu je s glave kapa pala.

„Ovo sve ča ti znaš, ne će nam mnogo hasniti ni u jednoj službi. Ako se budeš labdala s jabukami, pa grizla i žrkala čaše, onda te ne će nijedan seljak srediti za službenicu!“ rekao je Hlapić.

Gita se je nato rasrdila. Ali on joj da poslidnji kus kruha iz torbe,



pa se je udobrovoljila. I zatim projdu svi skupa na put, da si išću posla u selu. S jedne strani je išao Hlapić, s druge strani Gita, a u sredini Bundaš. Giti na ramenu sidila je papiga. To je bilo vrlo šaro i čudno društvo na cesti.

3

Na sjenokoši

Hlapić je tako lipo fućkao putem, da su svi skupa stupali oštro i brzo kao vojniki. Zato su i brzo došli u prvo selo.

Ondje je jedan gospodar kosio sijeno i imao je mnogo težakov. Hlapić projde k gospodaru i pita ga:

„Tribate li dobrih težakov?“

Gospodar se začudi, jer su Hlapić i Gita bili tako mali i ča su imali papigu i psa.

„Aa, zač ste vi dobri težaki?“ pita ih gospodar.

„Zato, ča ništa ne znamo, a rado bi sve naučili“, odgovorio je Hlapić.

Gospodaru se je dopadao ta odgovor, i premda još nije imao takovih težakov kot su bili Hlapić i Gita, svejedno je je primio u posao i rekao im, da prevrću pokošenu travu. On je imao mnogo težakov, da ča brže osušu sijeno.

Težaki su upravo ručevali, pa su dali Giti i Hlapiću slanine i kruha. A kad su se najili, prošli su svi na posao. Papigu i svoj svežnjić položila je Gita na jednu kitu.

Hlapić i Gita dostali su u ruke velike drivene vile i morali su prevraćati sijeno i slagati u plasnice. Hlapić je bio vrlo jak i okretan ter je odmah upravljao ta posao tako vješto, da je sijeno nek frcalo oko njega kao perje. No Gita je bila lijena pri poslu. Njoj se je grostilo djelati, jer u cirkusu se nije naučila nikakov ozbiljan posao. Ona je dakle dva-triput mahnula vilami, složila nekakov nahereni kupčić i odmah sjela na njega.

„Hlapić, meni je vruće“, rekla je najprije Gita. Ali Hlapić ju nije poslušao, nego je dalje radio (djelao).

„Hlapić, ja sam opet gladna“, rekla je malo kasnije Gita.

Hlapić nije opet ništa odgovorio, nego je djelao. On je tako lipo slagao sijeno, kao duhan u škatulju, i načinio je već tri tako visoke kupe kot tri konji. Gita se je pak još već ljutila, ča joj Hlapić ne odgovara.

Zato je počela najprije srdito mahati vilami, i tako je mahala, da je držalo potrla. Zatim je počela grepsti vilami tako ljutito po travi, da su odmah ispali tri zupci iz njih. Nazadnje je počela od jada mišati suhu i zelenu travu skupa, kot da je kaša u loncu. Kad je sve to vidio gospodar, pomislio je:

„Meni ne triba takovoga težaka! Ki ne djela, neka ni ne ji“.

Tim je dignuo iz zemlje dugačku šibu i prošao prema Giti, da ju odigna s posla. Tako uvijek činu seljaki sa svakim lijenim težakom.

No Gita je već izdaleka opazila, da ide gospodar sa šibom. Ona pravoda nije htila čekati, da gospodar dojde blizu, nego je ča brže ča bolje hitila vile, zgrabila svoju papigu i dosegla svoj svežanj s kite, a onda pobigla ljuto kao viverica u grmlje.

A Bundaš, ki se je takaj rado igrao, pobignuo je za njom. U grmlju su težaki imali jedna mala kolca, na ki su dovezli vodu za piće. Tamo za ta kola se je Gita shranila s Bundašem.

„Da te već ne vidim!“ vikne za njom gospodar. Tako je Gita ostavila posao i Bog zna, kakova misao je niknula u nje cirkuskoj glavici!

Hlapić je sve to vidio i nije mu bilo pravo. On je ostao kod svoga posla i mislio ovako: „Gita nije kriva ča ne zna djelati, kad ju nigdo nije naučio. A sada, kad jur skupa putujemo, moram se ja brinuti za nju, pa ću joj dati polovicu svoje večere".

Tako je mislio dobri Hlapić i ostao kod sijena. Radio je hitro i veselo cijeli dan, da zasluži večeru za se i za Gitu.

Gita, Bundaš i papiga nisu se do večera već pokazali. Objedvali su znamda kupine (bobice) i jagode u grmlju. A ča su drugače djelali cijeli dan, to se je pak navečer vidilo.

To je bio veseo večer, pa je vridno da ga svega povimo, premda drugače nije važno. No mnogim ljudem je ionako važnije ono ča je veselo.

4

Predstava

Kad je bio naime posao navečer gotov, sjeli su svi težaki za stol da večeraju. Bilo ih je tako mnogo, da su sidili za stolom, ki je bio kih pet metarov dužičak. A ta stol je stao pod velikimi hrasti. Gazdarica im je donesla četire velike zdjele pažuljka (pažona) i još tri veće zdjele krumpira. Hlapić je sidio za stolom s težaki i večerao.

Hlapić je istom razmišljao, kako će najti Gitu i odnesti joj večeru, kad najedamput čuje iz grmlja, kako netko trubi u malu trumbitu. Svi težaki se okrenu tamo i tako se začudu, da su im još i žlice pospadale iz ruk.

Ča su vidili na putu izmed grmlja, bilo je zaista krasno.

Na mali kolci vozila se Gita u zlatnoj opravi. Kolca su bila iskićena cvijećem. U kola je bio upregnut Bundaš. Oko vrata mu je bio ovijen vijenac od poljskoga cvijeća. I uža i uzde, sve je bilo okićeno kiticami. A Bundaš je izvan toga imao na repu svezane tri široke črljene vrpce (pantlike). Najper na kolci bila je zataknuta visoka šiba, a na šibi je bio mali kotačić. Na kotačiću ljuljala se papiga.

No najlipše je bilo ovo:

U koli je sidila Gita kao kraljica u zlatnoj haljini s spušćenimi kosami, pa je trubila u zlatnu malu trublju. Trublju, haljice i pantlike zela je pravoda iz svoga svežnjića.

Bundaš je vukao nakićena kola ravno pred težake.

Kako se je mogao ta mudri Bundaš naučiti za jedan dan voziti kolca, to je Gitina otajnost. Prava je srića, da Hlapić ima na svojem putovanju takovoga druga, ki je i u veselju i u žalosti mudar i dobar.

Svi težaki su se počeli smijati i radovati, tako krasno je bilo viditi Gitu na koli, a Bundaša pred koli.

Kad se je Gita dovezla pred težake, počela je predstava.

Gita je skočila s kol, prostrla preda se velik prostirač vezan od sijena i kad se je naklonila, počela je plesati (tancati). Plesala je i okretala se kot on zvrk ili norac, koga dičaki gonu bičem, skakala je kao ptica, a k tomu je tukla u mali bubanj.

Plešući provlačila se kroz jedan mali obruč, koga je držala u ruki. Obruč se je pričinjao tako tijesan, da Gita ne bi mogla projti kroza njega. Ali ona se je plešući podjedno škuljala kroz ta obruč, kao da je vila.

To je bilo krasno, ali onda je došlo još ča lipše.

Od jednoga hrasta do drugoga svezala je Gita visoko zgora jedno uže. Splaznila je hitro kao mačka na uže i počela je hoditi na tom tankom užu visoko u zraku. Izgledala je kao lastavica, jer je širom raširila ruke.

Hlapić je vas prestrašen potrčao pod uže, da ulovi Gitu ako bi pala doli. No Gita se je nek smijala i hodila u visini po tankom užu tako sigurno kot drugi človik po zemlji. Kad je bila nakraj uža, pofuznula se po jednoj kiti na zemlju tako lako kao da je ptica.

„O! O! to još nisam vidio", rekao je Hlapić.

„O, sada ćemo lako najti Gitinu škatulju i moje čižmice", pomisli zatim veselo Hlapić. „Jer ako je je on črni človik shranio na pod, Gita tako sigurno hodi u visini, da će se odšetati prik svih krovov na sve pode i najti čižmice i škatulju".

Pravoda se je Hlapić varao, kad je to mislio. Gita je naime naučila provlačiti se kroz obruče i hoditi po užu, ali uprav samo zbog toga, da se provlači kroz obruče i da hodi po užu. A druge hasni ne će ni Hlapić niti ki drugi ikada imati od Gitine velike vještine

Svi težaki su se medjutim čudili Gitinoj umjetnosti tako, da su zaboravili na svoj pažuljak i krumpir.

Onda je Gita opet pristupila k svojim kolcem i zela onu šibu s papigom, pa ju digla u višak. Zatim je tukla polako nogom u bubnjić i počela pjevati neku čudnu pjesmu, ku razumiju samo komedijaši i papige.

Papiga se nato počela vrtiti na onom kotačiću. Višala se nogami i spuščala glavu doli, višala se kljunom i spuščala noge da visu, a potom se opet naravnala i nakretala glavu kao gospojica kad se šeće. I plesala je s noge na nogu kot medvid. Nazadnje je zafućkala kao željeznica i počela se prevrtati po kotačiću.

Prevrtala se je tako brzo i toliko puta oko kotačića, da bi zaista mogao gdo posumnjati, je li je to papiga ili opica, ča je prilično svejedno.

A onda je došlo poslidnje presenećenje i svi su se tako nasmijali, kako je to obično na svršetku jedne predstave. Gita je podigla šibu s papigom visoko, kliknula „laku noć" i mahnula šibom i papigom prema Hlapiću. Papiga nato ni pet ni šest, nego odleti Hlapiću na

ramen, skine mu kapu s glave, hiti ju na zemlju i počne kreščati i vikati: „Klanjam se! Klanjam se! Laku noć!“

I Gita je kreščala od smiha kao papiga.

Ah, kako su se svi težaki i gospodar tomu smijali! Samo Hlapić je stao kot okamenjem od čuda s papigom na ramenu, jer se toga zaista nije nadijao.

„Laku noć! Laku noć!“ počeli su vikati tečaki, a naposlidnje i sam Hlapić.

„Kad je komedija, neka je komedija“, pomisli Hlapić i vrže papigu na zemlju pak ju pokrije svojom kapom.

„Nakloni se još jedamput“, veli on papigi. Pravoda papiga nije mogla to učiniti, jer člověčja kapa pokrije i najmudriju papigu od kljuna do repa.

Papiga je bižala skupa s kapom kao slipa kokoš, dok ju Gita nije oslobodila. Sad su se svi još već smijali i tako se je svršila predstava.

Zatim su dali Giti za večeru pažuljka i krumpira, i gospodar se nije već na nju srdio; ar ako se gdo jako nasmije, ne more se opet odmah rasrditi.

„Vidiš li sada, kako je moj posao izvrstan!“ reče Gita gizdavo Hlapiću.

„Takov posao je dobar samo onda, kad nije drugoga posla“, odvrati Hlapić.

Potom su išli svi spavati.

5

Razgovor Hlapića s težaki

Gita je spavala u hiži s gazdaricom, a Hlapić na sijenu s težaki. Već su svi ležali i bilo je sve tiho. Hlapić je još prije nego je zaspao uzdahnuo:

„Nisam danas našao svojih čižmic!“

„Kakove čižme?“ pita on težak, ki je ležao uza njega.

„Ukrao mi je negdo danas jutro čižme“, odvrati Hlapić.

„I meni je negdo ukrao plavi špenzar“, reče težak.

„I meni su ukrali sikiru“, veli opet drugi težak.

„Meni su ukrali šunku s poda“, reče treći težak.

„Meni je negdo ukrao torbu, a u torbi su bili novci“, veli četvrti težak.

Sad su svi znali da je u selu tat, ki je sve te stvari pokrao. Svi su se zamislili, kako hte najti svoje stvari i gdo bi mogao biti ta tat.

A onda se je dignuo misec na nebu i svi su zaspali.

ĆETVRTI DAN PUTOVANJA

1

Oganj u selu

Još nikada u svom životu nije Hlapić tako lipo spavao kot te noći na sijenu. U ljeti je zaista krasno spavati na sijenu. Sijeno lipo duši, a sve je naokolo tiho i nigdo nije zbudjen. Na selu svi dobri ljudi spavaju u noći. Samo sove i šišmiši su budni. No oni letu tako tiho, da nisu mogli probuditi Hlapića.

Samo škoda, da se obično onda, kad je najlipše, dogodi nesrića.

Najednoč se Hlapić probudi na sijenu i čuje kako težaki viču: „Oganj! Oganj!"

On skoči iz sijena. Bila je još črna noć. Samo u selu je bila jaka svitlina, jer je ondje gorio velik oganj, ki je bio črljen kao u paklu.

Gorila je štala jednoga seljaka ki se je zvao „rdjavi Grga."

Grgu nitko nije ljubio u selu, jer nije bio dobar. No kad gori čija kuća, onda se ne pita, ki koga ljubi, nego se mora pojti gasiti oganj.

Svi težaki počnu bižati u selo, da pomoru gasiti oganj. I Hlapić je bižao s njimi.

Iz svakoga stana bižalo je takaj mnogo seljakov, a svaki je nosio dužičak kolac s kvakom. I mnogo žen je bižalo. Svaka žena nosila je vidricu ili kabao, da s njim gasi oganj. I mnogo dice je bižalo, a svako je dite držalo majku za pregaču (fertuk) i plakalo. Svi su vikali i bižali k ognju.

To je bilo nek malo selo ter nije bilo u njem ognjobrancev.

„Bože moj, kako će nek to biti bez ognjobrancev", mislio je Hlapić kad su došli k ognju.

No u tom selu su bili svi ljudi vrlo pametni, pa su znali gasiti oganj i bez ognjobrancev. Postavili su se svi u red kao vojniki, a ta red je bio tako dužičak, da je prvi seljak stao kod zdenca, a poslidnji kod ognja. On prvi kod zdenca zagrabio je kabao vode i dao ga brzo drugomu. Drugi seljak dao je kabao trećemu, treći četvrtomu, i tako su brzo davali jedan drugomu vodu, a on poslidnji je bio sasvim blizu ognja. On je stao na ljestva (škala) i zlivao vodu na goruću štalu. Bio je tako jak, da je hitao vodu tako visoko kao ognjobranska štrcaljka.

To je sve išlo vrlo brzo. Ali su svejedno ljudi vikali jedan dru-

gomu „pašći se“, a žene su vikale „pašćite se“, jer su se svi bojali, da će se užgati i hiža uz štalu.

No sve zaman! Kad su ugasili oganj na štali, počela je goriti i hiža uz štalu, jer je bila pokrta dašćicami.

Bože moj, kako je to strašno kad stan gori! Kako su žene i dica vrisnuli, kad je krov počeo pucketati od ognja! Ljudi su već bili umorni od gašenja, pa su se počeli svadjati.

„Triba pojti na krov, da se krov poljiva s odzgo“, vikao je jedan.

„Poj ti! Ja ne idem na ta stari krov, da skroz padem u oganj“, kričao je drugi.

„Ti si kukavica!“ vikao je treći.

Nato su se počeli tako svadjati, da bi bila hiža izgorila, a morebit da bi im se i kape bile užgale, prije nego bi bila svadja prestala. Ali u ta čas čuje se iz krova nečiji glas:

„Dajte mi brzo kabao vode!“

Svi se ogledaju gori i vidu da na krovu stoji negdo u črljenoj košulji, zeleni hlača i svitloj kapici. Mogao bi bio gdo misliti, da je to ognjobranac u zeleni hlača i svitloj kapi. No to je bio Hlapić, ki je bio splaznio na krov dokle su se ljudi svadjali.

Sad su mu seljaki brže počeli pružati na kolci jedan kabao vode za drugim. Hlapić je jahao na kapiću (vrhu) krova i poljivao oganj, ki je sve bliže lizao k njemu. Žene su jaukale:

„Joj! Poginut će to dite na krovu!“

Hlapiću je plamen već dosizao skoro do nog, a bilo mu je i vruće, pa i umoran je bio, jer je jur mnogo kablov zlijao ter su mu ruke drhtale. Ljudi su takaj drhtali od straha, ča će biti s Hlapićem.

Hlapić je vidio, da ne more vodom pogasiti oganj i da mu plamen dosiže već do potplatov. Jedva je još disao od vrućine, ka se je dizala od krova.

„Kolac mi dajte!“ viknuo je prigušenim glasom, jer nije mogao već govoriti.

Ljudi mu brzo pružu dugačak kolac s kvakom. Hlapić udri ča bolje more u goruće daske ispod svojih nog. Nato su iskre frcale kao zvijezde oko Hlapića, a plamen je siktao prema njemu kao velike kače. No onda se začuje praskanje i pucketanje. Goruće daske su šuštale kroz oganj, a cijeli gorući nugalj krova pade na zemlju. Seljaki vičući bižu tamo i ugasu oganj.

Sad već nije bilo na krovu plamena i kuća je bila spašena.

U isti čas — kakova nesrića — skrsnuo je i Hlapić s krova! Nij ga već bilo.

Čulo se je samo praskanje. Hlapić je zajauknuo, i onda ga već nije bilo.

Puknula je letva, na koj je Hlapić sidio, i on se srušio i pao s vrha krova na pod.

O siromah Hlapić! Tako je bio dobar! Svakomu je kanio pomoći, a sada je pao s krova i nigdo ne zna, je li je živ ili mrtav.

2

Veliko čudo

Ča se je s Hlapićem dogodilo, kad je pao s krova, to je bilo pravo čudo. Morao je biti zaista vrlo dobar, jer se je ne samo na tako čudnovit način spasio, nego i vrlo obradovao.

Hlapić je dakle pao s krova na pod. No čudo nad čudesa! Pao je ravno u jednu škrinju punu brašna (muke). Pao je meko kao na perje i ništa mu se nije dogodilo.

A ča je najprvo vidio Hlapić, kad se je ogledao po podu, to je bilo još veće čudo i nigdo ne more toga uganjati.

Na podu su visile, ravno pred Hlapićem, njegove lipe male čižmice. Malo dalje visio je špenzar onoga prvoga težaka, dalje je visila sikira drugoga težaka, uza nju šunka trećega težaka, a u kutu odzad torba četvrtoga težaka. Na podu je bila i Gitina bijela škatulja.

„O! O!“ počeo je vikati Hlapić sjedeći u muki kao miš. „O! O! ljudi, dojdite gori! Ulovio sam čižme u zraku!“

Ljudi su mislili, da je Hlapić obnorio, kad je pao s krova, jer su znali, da se čižme ne lovu u zraku kao metulji. Ipak su svi plaznili na pod.

Kad su došli gori, našli su pun pod ukradjenih stvari. Pod je bio tako pun kao kakova trgovina. Sad su svi znali, zač Grga nije nikada u noći doma. Znali su, da su Grga i on črni človik prijatelji, i da su na Grgin pod shranjali ukradjene stvari.

Ljudi su bili radosni kao nikada, svaki je zeo ča je bilo njegovo, a najveseliji je bio on, ki je našao svoju torbu s novci.

Hlapića su izvukli kao pogaču iz muke, dignuli ga na ramena i odnesli na dvor. On je držao u ruki svoje drage čižmice i bio je srićan kao car.

3

Grgina majka

Sada su svi bili zadovoljni. Samo stara i bolesna Grgina majka je plakala u postelji. Ona dosad nije znala, da ima tako zloga sina. Grge nemer sada nije bilo doma, jer je on noćum prohadjao po svom grišnom poslu. No mati se je bojala, da hte ga seljaki istući, ako ga gdje najdu. Čula je, kako seljaki na dvoru govoru:

„Da je Grga sada ovdje, ej kako bi ga istukli!“ rekao je jedan seljak.

„Glavu bi mu razbili", rekao je drugi.
„U oganj bi ga bacili", rekao je treći.
Tako su se grozili seljaki.
„To sve ne bi bilo pametno", mislio je u sebi Hlapić, „jer od batin ne bi Grga postao bolji". Hlapić je išao u sobu i rekao Grginoj majki potiho, da ga seljaki ne čuju:
„Nekate plakati! Ja poznam Grgu, čer su mi ga seljaki pokazali, kad je išao prik sjenokoše. Ako ga ja sastanem na svojem putu, reći ću mu, da ne ide u selo. Reći ću mu, neka ostavi toga črnoga čovika, neka ide u svit i bude pošten".
„Bog te blagoslovio, dite moje!" rekla mu je nato stara žena i bilo je siroti odmah lakše pri srcu, jer je vidila, da se bar Hlapić ne ljuti na nje Grgu.
Onda da Hlapiću jedan rubac. U rupcu je bio uvezan srebrnjak.
„Daj ovo mojemu Grgi, ako ga najdeš", rekla je Hlapiću i opet se splaknula.
Hlapić joj to obeća, uzme rubac, oprosti se s njom i ide van na dvor. Ljudi već nije bilo na dvoru. Svaki je odnesao ča je bilo njegovo veselo domom. I Hlapić sada zame Gitinu škatulju, pa ju odnese Giti. Gita ga je od veselja tako zagrlila, da je Bundaš počeo lajati, jer je mislio, da će zadaviti Hlapića.
Medjutim je nastao bijeli dan, i nigdo već nije mislio na spavanje.

4

Gitina brazgotina

Toga dana nije se ništa drugo dogodilo. Hvala Bogu, da se nije ništa dogodilo, jer su svi bili umorni. Zato se i nije ta dan u selu mnogo poslovalo, samo se mnogo razgovaralo. Kraj svakoga plota stale su po dvi žene i razgovarale o ognju. — Pod svakim drivom ležali su po tri-četiri muži i razgovarali o ognju. A u svakom jarku igralo se puno dice. No dica su već zaboravila na oganj i lovila žabe. Svi su hvalili Hlapića zbog njegovoga junačtva kod ognja.
Hlapić je imao na peti ranu. Opržio ga je plamen, jer je bio bos, kad je gasio vatru na krovu. Gita je povezala Hlapiću ranu, a on je rekao:
„Kako mi je drago, da mi je on črni čovik ukrao čižmice".
„A zač ti je drago?" pitala je Gita.
„Zato, jer da sam s čižmami bio u ognju, imale bi čižme sada ranu na peti. To bi bila škoda. Za moju ranu je lako, jer će vrijed zarasti."
Gita se je čudila, da Hlapić tako malo mari za svoju ranu. Ona bi sigurno tri dane plakala, kad bi imala takovu ranu.

„Vidiš, i ja sam imala ovdje ranu“, veli ona.

I zaista se je poznala na Gitinom palcu brazgotina od rane. Brazgotina je bila nakriž.

„Kad si dobila tu ranu?“ pita Hlapić. „Je li te je jako bolilo?“

„Ne znam se spomenuti, kad sam ju dobila. Još sam bila savsim mala. To je bilo prije nego sam došla k mojemu gospodaru u cirkus“.

„A otkud si došla svojemu gospodaru?“

„I to ne znam“, reče Gita.

„A gdo te je dopeljao tamo?“

„I to ne znam. Gospodar veli, da nimam ni oca ni majke, a ja bih najvolila da ni njega nimam, jer ga ne ljubim. Njegove oči su vrlo ružne. A jednoč sam u noći čula, kako je pred cirkusom s nekakovimi ljudi šušljao. On je sigurno opak(zao) človik“.

Gita se nato zamisli i reče:

„Ja bih najvolila da imam majku. Kako je, kad negdo ima majku, Hlapić?“

„To ne znam ni ja“, odgovori Hlapić, „jer nimam majke. Ali imao sam majstoricu, ka me je većput obranila od majstora. A kad sam navečer bio zadriman, zela mi ona metlu iz ruke i pomela radionicu mjesto mene. Tako je znamda uvijek onomu, ki ima majku.“

„Onda bih ja najvolila, da tvoja majstorica bude moja majka“, veli Gita.

Hlapić joj je htio rastumačiti, da to nikako ne more biti, ali nije imao vrimena, jer su seljaki pekli na ražnju janje Hlapiću na diku, pa je išao da okreće ražanj.

Uvečer su bili svi jako veseli, jili su lijepnje i pečenke, i rekli su Hlapiću da ostane još tu noć kod njih, dokle mu malo zacili rana.

PETI DAN PUTOVANJA

1

Kako je na paši

Hlapiću i Giti bilo je drugi dan teško rastati se od seljakov, jer su je tako obljubili, kao da su kod njih živili tri ljeta. To je bilo zato ča su skupa gasili oganj. Tako je uvijek, kad ljudi zajedno proživu veliku nevolju.

Gita i Hlapić bili su dakle vrlo žalosni na rastanku, a čim su seljaki već opažali, da su Hlapić i Gita žalosni, tim su već trpali u Hlapićevu torbu pečenku, kruh i kolač, jer nisu znali, kako da je drugače utišu. Nazadnje je bila Hlapićeva torba tako debela kao čmar teleta kad se napase zelene diteline.

Gita se je morala nasmijati, kad je vidila tako napunjenu torbu, pa su tako konačno ipak otišli veselo na put.

Cesta je ležala med velikimi i zelenimi livadami (sjenokošami) kao dugačka slamka prik zelenoga morja. A Hlapić i Gita išli su po cesti kot dva mravi po toj slamki.

Tako su došli po dugom hodanju do jednoga mjesta, gdje se je cesta razilazila na dvi strane. Jedna je strana išla dalje po velikoj ravnici, a druga strana se dizala na brig i u šumu (lozu). Takovo mjesto se zove raskršće.

Ljudi povidaju, da su se na raskršći u staru dob sastajali vilenjaki, viške i vukodlaki. No sad već toga nije. U ljeti na raskršći sidu pastirići i rižu šibe ili tresu bijele i črne murve (jagode). A u zimi kad je misečina i snig, igraju se po noći zeci na raskršću.

Sad je bilo ljeto, pa je na jednoj sjenokoši uz raskršće bilo mnogo malih pastirov i pastiric, ki su pasli krave i pekli kukoricu.

Pastirićev je bilo pet: dvi divojčice i tri dičaki.

Najmanji pastir je bio još tako malen, da ga je svaka visoka travica žakljala po nosu, a hodio je u samoj košuljici, a ta košuljica si zala je do zemlje. Bio je tako malen i debeo, pa je Hlapić izdaleka pogodio da se zove Miško.

Svi pastiri su se spravili oko Gite i Hlapića i oko Bundaša i papige, i nisu znali kakova su to šara čudovišća. Počeli su je ispitivati ovo i ono, a malomu Miški dojde napamet, da je u selu jednoč bio kapetan u vojničkoj opravi. Zato pokaže prstom na Hlapića i veli:

„I ovo je kapetan. Ali kad ov kapetan naraste, bit će mu ta kapa premala".

To je Hlapića srdilo, jer nije rado čuo, kad mu je gdo rekao da je malen. Zato reče Miški pokazajući na njegovu dugu košuljicu:

„A kad ti narasteš, moreš projti s tom mantijom med bijele fratre. Bit će ravno dosta dužička."

Ali sad se umiša stariji brat Miškin i reče Hlapiću:

„Neka ti grditi mojega brata!"

„Ja ga ne grdim, nego u šali govorim", odvrati Hlapić.

Nato brat Miškin ide upravo pred Hlapića, pa ga omiri i reče:

„To nije šala, nego ti se ne svadjaj s mojim bratom!"

Hlapić je već dugo bio naučnik pa je znao, da kadgod dičaki tako govoru, onda se kanu pobiti.

Ali Hlapiću se nije htilo biti, premda je bio jači od svih pastirićev. Zato reče Miškinomu bratu:

„Ne ćemo se biti, nego ćemo hitati kamen, pa ćemo viditi ki je jači!"

Hlapić podigne s ceste velik kamen i vrže si ga na ramen kao da je pero. Onda zamahne ramenom i othiti kamen. Kamen odleti daleko i visoko preko grmlja i šiblja ča na sjenokošu.

Tako se je znamda Kraljević Marko hitao kamenom s ramena, dok je bio još mali. Nijedan pastir nije mogao tako daleko hititi kamena.

Sad je Miškin brat zašutio i drago mu je bilo ča se Hlapić nije s njim pobio. A divojčice, ke ionako ne gledaju rado kad se dičaki tuču, rekoše:

„Ov je i jači i mudriji od Miškinoga brata."

Medjutim je Gita prošla s pastiri doli na sjenokošu, gdje su oni vrgli kukoricu na žeravku.

„Kako lipo puca kukorica!" vikne Gita. „Ostanimo malo ovdje!"

Hlapiću nije bilo žao ostati, ar su mu se pastiri divili, a njemu je to ipak drago bilo. Izvan toga bilo je na livadi i vrlo lipo.

Kako lipo je malim pastirom, kad sidu na sjenokoši oko ognja i peču na žeravki kukoricu ili pod pepelom krumpire, to je uopće vrlo teško opisati. Ali je i bolje, da se o tom ne piše. Svim ljudem ne more biti tako lipo kao malim pastirićem, pa bi bilo mnogim žao, kad bi čitali, kako je drugim lipše.

Kad su dakle Gita i Hlapić došli s pastiri k ognju, tribalo je donesti još kukorice, je ih je bilo sada već.

„A smi se trgati kukorica?" pita Hlapić.

„Mi smimo, jer ju čuvamo", rekoše pastiri.

„A kako ju čuvate, kad ju trgate?" pita Gita.

„Čuvamo ju od krav. Kad nas ne bi bilo, onda ne bi bilo ni kukorice", veli gizdao jedan veći pastirić.

Zatim svi projdu, da natrgaju kukorice za nove goste. Samo Miško ostane da nalaže na oganj.

Prije nego projdu po kukoricu, Hlapić si sazuje čižme, da im ne naškodi, jer je bila trava na sjenokoši vlažna. Ali odmah opazi, da mali Miško jako zaglediva na čižme. Zato reče Miški:

„Ne popadaj ovih čižam, Miško! To su carske čižme, pa hte te ugristi, ako je obuješ."

A jedan od pastirov veli: „Bome da hte ugristi", i metne u svaku čižmu nekoliko kopriv tako da Miško nije opazio.

Tada su prošli svi izvan Miške.

Kad je Miško ostao sam, gledao je dugo čižme. Činilo mu se je, da su sve lipše i lipše. Konačno nije mogao vjerovati da grizu.

Zato je išao polako do čižam. Miško je bio mudar. Polagano i pazljivo pruži ruku u jednu čižmu.

„A joj!" vikne, kad se je opekao na kopriva u čižmi, „zaistinu grizu". I zamisli se.

Mali pastir je poznao dobro koprive i vrijeda se domislio, ča je u čižma. Zato omota ruku svojom dugačkom košuljicom i polako izvadi koprivu za koprivom.

Kad su se pastiri s Gitom i Hlapićem vratili, dojde preda nje Miško, a na noga su mu Hlapićeve čižmice. Bile su mu do pasa i bio je tako smišan u nji, da se Hlapić i nije rasrdio.

„Ča je Miško, ča te ne grizu čižme?" pita ga Hlapić.

„Grizle su, ali sam im ja poznimao zube", odvrati Miško.

Svi se nasmiju Miški. Onda Miško sazuje čižme i je da Hlapiću, ki je opet ubuje. I obadva su bili zadovoljni. Kad bi svi ljudi bili tako dobri kao Hlapić, mogli bi većput i po dva ljudi biti srićni s jednim jedinim parom čižam.

Zatim su se svi posidali oko ognja. Divojčice su mahale pregačami (fertuki), da se oganj rasplasa, a dičaki su nataknuli kukorice na dugačke batice da je peču.

Hlapić je sidio i povidao pastirom o majstoru Mrkonji, o črnom človiku i o rdjavom Grgi.

„Sad mi je najveća briga, da najdem Grgu, pa da mu predam rubac i dukat od njegove majke", reče Hlapić.

„A gdje ćeš ga najti?" pita Gita.

„To ne znam. Ali ja bih mu to tako rado dao i tako rado bih mu izručio ča mu je majka poslala, da sve mislim, ne će li Grga najedamput od nekud pasti pred mene."

„To sigurno ne će", nasmije se najstariji pastir. „Ne more ni kruška pasti preda te, ako ne sidiš pod nje stablom, a kamo li da bi človik pao preda te nenadijano."

2

Otkud je pao človik pred Hlapića

Istom kot je pastir to izrekao, začuje se velik štropot s one ceste, ka je išla na brig. Čula se je vika i psovanje. Nešto je jurilo i kotrljalo se putem.

Hlapić i svi drugi pogledaju po cesti.

S briga su letila po cesti kola. Konji su bili poplašeni ter su strašnom brzinom trčali. Dizali su glave i hitali oko sebe pine kot da su mahneni. Kola su se kotrljala s jedne strani na drugu kao olajka. Činilo se, da ćedu se svaki čas prehititi u jarak.

U koli sidili su dva muži prestrašenoga lica. Jedan od njih vukao je k sebi jednu vojku. Druga je vojka pukla i udarala po konji, ki su sve norije jurili.

„O!" vikne Hlapić, „zaustavimo ta kola!"

I proteče na cestu, stane nasred puta, podigne obadvi ruke uvis, vičući iz svega grla i mašući rukami. Hlapić je višeput vidio, da se tako zaustavljaju poplašeni konji.

Kola su bila još daleko. No bilo je ipak pogibeljno, kako bižu ravno prema Hlapiću.

Ali prije negoli bi došla do Hlapića, zvagnu kola, naletu jednim kotačem na kamenje kraj ceste i prevrnu se velikom silom.

Konji se nastaviše kao dva turmi i u isti čas su iz kol izbačeni dva ljudi, pa se skotrljaju ravno u grabu kraj Hlapića.

„Eha!" vikne Hlapić na konje.

„Eha!" zaviknuše Gita i svi pastirići, ki su dotrčali na cestu.

A konji, ki su disali kao dva ognjeni, — stali su kao ukopani, kad su se kola izvrnula.

„O, o!" priskoči Gita i prihvati konje za uzde (vojke), „ali je lip i krasan ov konjić! Hajde da ga isprežemo. Ja bih jahala! O, ta je konj skoro tako lip kao i moj Sokol!"

Ona se naime spomenula svojega konjića u cirkusu i to ju je tako razdragalo, da nije mislila na ništa drugo. To se većkrat dogadja kod divojčic.

No Hlapić je znao, da sada imadu ozbiljnijega posla. Zato ostavi konje Giti i pastirom, a on projde do grabe da vidi, ča je s onimi dvimi ljudi, ki su spali s kol.

Da je Hlapić znao, kakovo iznenadjenje ga čeka, zaista bi bio malo premislio, ča da učini. Ali onda pravoda ne bi bilo iznenadjenje.

U grabi su naime ležali — Bože moj! ipak je Hlapića zazeblo srce! — u grabi su ležali črni človik i rdjavi Grga i upravo su se počeli dizati, kad je Hlapić došao do njih.

Kad nije znao, ča bi sada bilo najpametnije da učini, zato Hlapić reče ono, ča se uvijek more reći:

„Dobar dan!"

„Da, pa kako dobar dan! Znamda zato, ča smo se prevrnuli?" upita črni človik iz grabe tako dibokim glasom kao iz groba.

„Dobar je dan zato, ča ste ostali živi", odvrati Hlapić naglas. Ali odmah pomisli za sebe: „Dobar je dan i zato, ča ću moć Grgi dati rubac i forintu." —

A onda pomisli Hlapić: „Kako će se nek to svršiti, kad črni človik opazi, da sam našao svoje čižme?"

No črni človik nije ni pogledao Hlapića, tako se je paščio. Čim je ustao, ljutito vikne Grgi:

„A ča sidiš? Noge su nam i ruke ostale čitave, a za razgovor nimamo vrimena. Hajde da vidimo, ča je s konji.

Vidilo se, da mu se jako žuri. Izajdu dakle črni človik i Grga iz grabe i projdu prema kolom.

Ali sada je Bundaš prepoznao črnoga človika. Kao zmahnut se zapudi na njega, skoči prema njemu i uhvati ga za njegovu črnu kabanicu.

Črni človik gurne nogom Bundaša, no onda se okrene prema njemu i reče:

„Oho! Tebe sam ja jur jedamput negdje čuo lajati!"

Kraj Bundaša stajao je Hlapić.

I sad istom opazi i prepozna črni človik Hlapića i... njegove čižme.

Jedan čas je stajao kao ukopan. Vidilo se je, da se svakojake črne misli vrtu u njegovoj črnoj glavi.

Gledao je Hlapića kao jastreb plin.

A Hlapić, premda malen, stajao je ravan kao svića i gledao je črnomu človiku ravno u oči i mislio:

„Bilo kako bilo, mojih čižam ne ćeš dobiti dok sam ja živ!"

A Bundaš je pokazao svoje bijele zube i mislio: „Ne diraj mojega Hlapića!"

Činilo se, sad će biti zlo.

No to je trajalo samo čas, a onda črni človik promrlja:

„Nimamo vrimena!" i odmah vikne Grgi, ki je stajao kraj konja: „Naprezaj konje, nesrića!"

„Vojke su pokinute", odgovori zlovoljno Grga. „Ne moremo dalje."

„Moramo dalje!" ljutito vikne črni človik i pograbi vojke, da vidi ča je s njimi.

Sad se dogodi nešto takovoga, ča se je črni človik najmanje nadijao.

Hlapić naime pristupi k njemu i reče:

„Ja ću vam popraviti vojke."

„Kako ćeš ti, obuti mačak, krpati vojke!" otrese se črni človik i odmiri Hlapića od čižam do kape.

„Obut jesam, premda sam dva dane bio bos“, odgovori Hlapić, „ali mačak nisam. Da sam mačak, ne bih znao krpati; ali ja sam naučnik Hlapić, nosim u torbi šilo i detvu i pokrpat ću vam vojke, ar vidim, da se pašćite.

To je zaista bilo lipo od Hlapića, ar ima malo ljudi, ki bi pokrpali vojke onomu, ki im je ukrao čižme.

Zatim skine Hlapić svoju torbu s ramena, pa izvadi iz nje šilo, dretvu i malo kože.

Onda pristupi konjem i počne skidati vojke i remenje.

Kad je vidio črni človik, da se Hlapić primio ozbiljno posla, reče:

„No, mali, ti si dobar. Krpaj samo brzo, pa ćemo izbrisati iz pameti, ča je bilo s čižmami.“

„Ja i onako radje nosim čižme na noga negoli u pameti“, odgovori Hlapić.

Zatim sjede na kamenje kraj ceste i počne krpati vojke.

Pravo je čudo, kako je veseo ta postolarski obrt! Čim je Hlapić počeo bosti šilom i izvlačiti dretvu, počeo je odmah i pjevati i fućkati, upravo kao u radionici majstora Mrkonje.

Skoro da nije i zaboravio, da ima ozbiljnoga razgovora s Grgom. Grga je sjeo sada uz Hlapića, da mu pomore raditi, a črni človik projde, da popravi na koli, ča se pokvarilo.

Gita i pastirići otpeljaju konje na livadu na pašu.

3

Grga i Hlapić

Kad su Grga i Hlapić ostali sami, reče Hlapić tiho Grgi:

„Grga, ja ću dobro pokrpati vojke, a ti se s njimi odvezi daleko i ne idi u svoje selo. Ondje čekaju seljaki da te ubiju.“

Grga je šutio i gledao u Hlapićeve čižme. Po ti čižma znao je Grga, da seljaki zaistinu znadu, da je on s črnim človikom krao.

„Grga“, reče Hlapić opet, „tvoja majka šalje ti nešto. Ali ne ću ti dati, dok mi ne obećaš, ča te budem molio.“

„Ča hoćeš da ti obećam?“ upita tiho Grga.

„Obećaj mi, da ćeš ostaviti črnoga človika i da ćeš otići daleko u svit. Ondje ostani i budi pošten. To ti je poručila tvoja bolesna mati i plakala je, kad mi je ovo za tebe dala.“

Onda izvadi Hlapić iz torbe rubac, u kom je bila umotana forinta i da ju Grgi.

Kad je Grga vidio rubac svoje majke i kad je čuo, ča mu je poručila, bilo mu je žao kao malom ditetu. Više puta, kad se veliki ljudi spomenu svoje majke, nastane im u srcu milo kao i maloj dici.

Ali Grga nije dospio, da mnogo odgovara Hlapiću, ar je jur dola-

zio črni človik. Grga brže metne u žep rubac s forintom i šapne Hlapiću:

„Krpaj dobro vojke i hvala ti, dobri Hlapić!"

Uto je došao črni človik.

„Gotovo je", reče Hlapić, ki je upravo svršio posao s vojkami.

„Simo konje! Brzo!" vikne črni človik.

Pastirići i Gita dopeljali su nato konje.

Jedan od konji bio je črn kao gavran, a sjajan kao sunce.

Imao je dugačku grivu i rep. Pravi pravcati vranac.

„Bog zna, hoću li ikada opet viditi toga konjića", uzdahne Gita, kad su konji već bili napreženi.

„Bome ne ćeš, skakavica!" reče on črni človik. „Tamo, kamo ta konji ide, ne ćeš ti sigurno nikad dojti. Hajdemo hitro! Ni razgovora!"

Sve je gotovo.

Črni človik skoči u kola, a do njega sjede Grga.

Hlapić pogleda Grgu, i učini mu se, da je žalostan.

„To je dobro", pomisli Hlapić, „jer ki more da bude žalostan, ta će biti i dobar!"

Črni človik švizne vranca, i konji odmaglu kao strijele dalje po ravnoj cesti.

Hlapić, Gita i pastiri gledaju za njimi. Jedan pastir reče:

„Gonu tako brzo, kao da su nešto krivi."

„Neka samo gonu", odvrati Hlapić. „Ne bih rado već sretnuo črnoga človika."

„Kako bi ga mogao opet sretnuti, kad si rekao, da je ova zemlja tako velika?" upita Gita.

„Kad sam prošao, da iščem čižme, učinila mi se je velika i široka kao sedam carevin — a sada, kad se bojim, da ću susresti črnoga človika, čini mi se malena i tijesna kao rog!" odvrati Hlapić.

Nato su sjeli svi oko ognja.

Hlapić je izvadio pečenku i savnicu, i kad ih je sedmero sidilo oko ognja, Hlapićeva torba je začas bila prazna. Sad nije već izgledala kao napuhnuto tele, nego je bila tanka i plosnata kao knjiga od trih stran.

4

Noć u zapećku

Pastirići i Hlapić su dugo razgovarali s Gitom o svem, ča se dogodilo, pa se već počelo i zaškurivat i bilo je vrime da se ide domom s kravami.

No oni su tako živo razgovarali i sve gledali u oganj, da nisu te večeri ni opazili, da je sunce zašlo, niti bi se domislili, da idu domom s kravami.

Najveća bijela krava, ka se oko njih pasla, pride k malomu Miški i tiho ga lizne upravo po maloj nogici:
„Hajdemo, Miško, domom“, mislila je tim reći krava.
I zaista! Miško podigne glavu ter opazi, da je sunce zašlo.
„Aj! jur je mrak!“ vikne on.
I svi ostali podignu glave i vidu, da je vrime da se ide domom, ter počnu brže sakupljati krave.
Gita upita Hlapića:
„A kamo ćemo mi?“
To nij znao ni sam Hlapić. Bilo je prekasno, da se ide dalje, a noćišća nisu imali.
Sad je Hlapić bio u nepriliki.
Ali Gita je zapametila, ča je danas vidila.
Ona je sad znala, da Hlapić nosi šilo i dretvu sobom i znala je, da je to veliko bogatstvo.
„Ponudi se pastirom, da ćeš im u kući pokrpati opanke, pa hte nas primiti na noćišće“, reče Gita.
Hlapić se sramuje, da se on, tako mudar, bez Gite nije mogao domisliti, kako da se prehrani sa svojim obrtom.
Pastiri obećaše, da hte je primiti na noćišće, i tako projdu svi zajedno u selo, ko nij bilo daleko.
Krave sa zvonci išle su najper.
Za kravami išao je Bundaš, ki je je u red gonio, kao da je pastirski kucak. A za Bundašem išlo je pet pastirićev, pa Hlapić i Gita.
Hlapić je nosio na ramenu Gitinu papigu, s kom se je vrlo sprijateljio. Papiga je toga dana toliko puta čula ime „Grga“, da joj je to ime ostalo na jeziku. Ar papige nosu svoje znanje na jeziku, a ne u glavi. Kad su dakle došli u selo, vikala je papiga svakomu seljaku, koga bi sastali:
„Dobar večer, Grga!“
Tomu se je pravoda svaki smijao: i on, ki se zvao Grga, i on, ki se nije tako zvao.
Tako je cijelo selo još iste večeri znalo za Hlapića i Gitu.
Hlapić i Gita zavrnuli su se za kravami i s Miškom i njegovim bratom u jedan dvor.
Hlapić obeća Miškinim roditeljem, da će im sutra pokrpati sve opanke u kući, a oni primiše njega i Gitu na stan. No to bi oni i onako bili učinili, ar su seljaki uvijek dobroga srca prema siromašnoj dici.
Po večeri projdu spavati.
Dica su spavala u kutu za pećum. Kut za pećum je širok i prostran. Zimi grije, a ljeti hladi. Premda ih je sada bilo četvero, ipak se je slatko spavalo.

Samo Gitina papiga morala je biti zatvorena u košari, ka je visila nad zapećkom na gredi.

„Ta zelena sova ima grbav nos kao viška“, rekao je Miško. „Mogla bi nam u noći izvaditi srce!“

A staramajka, ka je spavala na postelji, pogledala je papigu od strani. I njoj se činilo, da bi to moglo biti. Baba i Miško uvijek su naime jednako mislili, i zato je morala papiga u pokritu košaru, pa na gredu.

Onda svi zaspaše.

Prije neg je Hlapić zaspao, računao je u glavi, kako je daleko od majstora Mrkonje.

Onda je izračunao, da nije jako daleko i da bi za jedan dan mogao prevaliti vas put, koga je prošao u peti dani. To je bilo zbog toga, ča se s Gitom nije moglo brzo putovati. No Hlapiću je bilo teško i pomisliti, da se rastane s Gitom i da ostane opet sam s Bundašem na putu.

On je bio zadovoljan, ča još nisu našli Gitinoga gospodara i cirkus, premda je Gita putovala zato, da ga najde.

Tako je razmišljao Hlapić u zapećku. Bile su to prave brige. No onda pomisli Hlapić:

Brige dojdu i projdu same. Ne hasni misliti. Grga je sam spao preda me u jarak. Da sam ja deset ljet promišljavao, kako ću ga najti i kako ću mu predati rubac, ne bi mi bilo napamet došlo.“

I tako zaspi Hlapić.

U sobi je sve jur slatko spavalo.

A najsladje su spavali Miško i staramajka, premda su mislili da je viška u košari na gredi.

ŠESTI DAN PUTOVANJA

1

Mali cipelar i prosjakinja Jana.

U prvu zoru stane se Hlapić iz zapećka, ar je znao, da ga posao čeka. No otac i mati Miškina su bili već vani na polju. Nigdo se ne more ranije stajati od seljaka.

Hlapić se dakle posmucne iz zapećka, božne rukami i vikne dici:

„Opanke simo! Nima spavanja!"

Dica dojdu iz zapećka doli. Svi su bili rondjavi i topli kao ptice iz gnjazda.

„Triba dobro raditi", pomisli Hlapić.

Sunce se je diglo. Pred stanom u hladu smjesti se Hlapić sa svojim orudjem.

I kot je jočeo djelati, nij već na ništa drugo mislio neg na svoj posao.

Gita nije rado ni gledala, gdje se ča ozbiljno djela, zato je odmah ostavila Hlapića i otišla sa seoskimi divičicami da preskakuju platno, ko su bilile žene na travi. Pravoda je Gita skakala bolje nego druge divičice, kad u cirkusu i onako nije ništa drugo činila! Preskočila je tri rede i spala ravno susjedi na platno. No srićom nije bilo susjede kod kuće da to vidi.

Hlapić je dakle radio, a Gita se igrala.

Selom je prolazila prosjakinja Jana.

Kad je došla do Hlapića, začudi se ona, kakov je to mali opančar u visoki čižma otvorio obrt u selu.

Onda upita prosjakinja Jana Hlapića:

„A bi li ti i staroj siroti Jani pokrpao opanke?"

„Kako da ne bih, mene i onako šalje car da idem po ovoj zemlji, pa gdje triba pomoći, da pomorem", odvrati Hlapić.

„Ako je tako, onda bi tribalo, da vas već takovih prolazi po ovoj zemlji", odvrati prosjakinja.

„Iskali su takove, ali nije nigdo htio, da ide za tim poslom, izvan naučnika Hlapića. A to sam ja."

Pravoda da sve to nije bila istina. Ali je izgledalo kao istina, pa se je stara prosjakinja nasmijala.

Onda Hlapić počne krpati opanke stare Jane.

A Jana je sidila i pripovidala Hlapiću sve, ča je u tri seli bilo, ar je ona išla od sela do sela.

„Sinko, putuj samo po danu", rekla je ona kad joj Hlapić reče, da će još danas dalje. „Prošle noći dogodila se nesrića u lozi za selom. Oplinjili su čovika, ki je išao s koli i s robom na sajam. Nigdo ne zna, je li je živ ili mrtav ta čovik, a tati su pobigli s koli."

To nije bilo Hlapiću milo. Kigod putuje, ne sluša rado, da se je putnikom dogodila nesrića. Ali tako je povidala stara Jana. A sve, ča je Jana povidala, bila je prava istina, ar je ona svakude išla i sve znala.

2

Na sajmu

Kad je prošlo podne, reče Hlapić Giti:

„Vrime je, da idemo. Još je dalek put pred nami. Moramo najti tvoga gospodara."

„Hlapić", reče Gita, „ja sam se predomislila. Ja ne idem već k mojemu gospodaru."

Kad je Hlapić to čuo, obradovao se kao još nikada na svom putu. On je nemer znao, da će to biti za njega veća briga, no barem ne će biti sam na putu.

Zatim Gita i Hlapić zbogom dadu Miški i njegovim bratom, zahvalu se njihovim roditeljem, pa se spravu dalje na put.

Išli su dobro i oštro, ter su navrijedi stigli u jedan veliki grad.

Ta grad je bio tako velik, da je imao jednu veliku crikvu s dvimi turmi i deset malih crikav s jednim turmom. Imao je ta grad stotinu ulic, a u svakoj ulici vrvili su ljudi kao mrvunci. Svaka je ulica imala po četire nuglje, a na svakom nuglju stali su dva stražari.

Tako je velik bio ta grad.

Ali Hlapić i Gita nisu tribali projti po svih sto ulic,nego samo po jednoj, ar su odmah došli na jedan vrlo veliki trg.

Na tom trgu bio je ravno sajam.

Na sajmu je bilo dvisto šatorov, malih i velikih. Prodavali su se črljeni rupci i črne kabanice (špenzari), plavi lonci i žute dinje.

Udarali su bugnji, fućkalice su fućkale, ar se je prodavalo i mnogo igračkov.

„Aj! kako je ovdje sve lipo i veselo!" reče Gita. „Ostanimo malo ovdje!"

„Eto ti ga na!" pomisli Hlapić. „Ja sam znao, da će ona to reć, čim vidi sajam."

Nije htio uvrijediti Gitu, pa reče glasno:

„Ne bi bilo pametno, da ostanemo na sajmu."

„A zač ne?" upita Gita.

„Zato, ar bi ovdje mogao biti majstor Mrkonja. On dosada nikad nij išao na sajme. No ravno nekoliko dan prije nego sam otišao, rekao je: „Kad bude prvi sajam, pojt ću na njega. Ufam se, da nije za mene samo nesrića na sajmu."

„A zač bi bila na sajmu nesrića za njega?" upita Gita.

„To ne znam, ali on je uvijek govorio, da od sajma dohadja sve zlo njegovo."

Nato reče Hlapić:

„Nije pametno, da ostanemo. Mogao bi biti ovdje majstor Mrkonja. A mogao bi ovdje biti i črni človik. A morebit je ovdje i tvoj gospodar s cirkusom.

Gita se nato rasrdila i rekla:

A zač bi svi oni ravno ovdje bili?"

„Zato, ar ovdje ima puno ljudi — a gdje ima toliko ljudi, ondje bi mogao svaki biti", odgovori Hlapić.

„To nije istina", odgovori Gita. „U Beču ima još već ljudi negoli ovdje, pa ipak majstor Mrkonja i črni človik nisu u Beču."

Hlapić nije znao govoriti koliko Gita, zato se i nije htio dalje prendati.

I tako oni ostadoše na sajmu.

Je li je to bilo pametno ili nije, vidit će se istom navečer. Na sajmu svi ljudi tako halaburu, da nigdo nima po danu vrimena misliti na ono, ča će biti navečer.

3

Dva košarači

Zasada je Giti i Hlapiću bilo pravoda vrlo lipo i zabavno na sajmu.

Došli su najprije do jednoga mjesta, gdje se je još jače vikalo nego drugdje po sajmu.

Ondje su bili dva košarači.

Jedan je košarač imao velik šator plave i bijele boje. Pod šatorom stali su redi košar žutih kao zlato. A odzgo visili su na uženci redi košar črljenih i plavih, malih i velikih, i šarenih i pozlaćenih. A ravno u sredini visio je veliki krasan koš.

„Simo! Simo!" vikao je košarač pod šatorom. „Košare! Košare! Zlatom pletene! Svilom vezane!"

I kupci su dolazili pod njegov šator kao pčele, ar kupci najveć bižu tamo, gdje je najveća vika i pozlaćena roba.

A nedaleko sidio je na zemlji drugi košarač. Bio je siromah i nije imao šatora. Sidio je na vrići, a oko njega stajalo je samo da i deset prostih i surih košar, ar drugih nije imao. On je šutio, ar nije znao da se hvali. A doma je imao mnogo gladne dice, pa je bio žalostan, kad nigdo ne kupuje njegovu robu.

Kadgod bi se ka žena približila, da pogleda siromahove košare, počeo je on košarač pod šatorom vikati:

„Ostavi tu robu! Simo! Simo! Ne kupuj od zemlje košare! Smijat će ti se susjeda, da si na smetlju našla robu. Ovdje je kod mene zlato!"

I svi su ostavljali siromaha pa išli pod šator kupovati robu.

Gita i Hlapić su dugo gledali, ča se to dogadja. Gita je imala bolje srce, a još bolji jezik, pa reče:

„Da bi strijela udarila u ta njegov šator pa da ga poklopi ta veliki koš!"

Ravno u to vrime dolazilo je opet mnogo žen prema košaračom da kupuju robu.

Jur izdaleka počne vikati on pod šatorom:

„Simo! Simo! Ovdje su košare kot zlatne jabuke" i počeo je rukom vrtiti i tresti košare kao zlatne jabuke nad svojom glavom.

„Hlapić!" reče najedamput Gita — „ja sam se nešto domislila! Brže, Hlapić, daj mi tvoj nož. O! to će biti smišno!"

I Gita sama zagrabi rukom u Hlapićevu torbu i izvadi nož. Onda kao viverica proteče i sakrije se za šatorom.

„Ča će to sada biti", pomisli Hlapić.

Ali da vidiš!

Ravno kad su žene došle do šatora da kupuju košare, dogodi se nešto takovoga, da su svi, ki su onde stajali htili popucati od smiha!

Najednoč su naime počele padati kao kiša košare, ke su visile nad onim košaračem u šatoru.

Najprvo jedna, a onda četire, pa deset! Tok! tok! tok! padale su košare i zlatne, i bijele, i šare.

To je bilo puknulo užence, na kom su visile košare!

„Uf! Uf!" vikao je košarač i branio se rukami i nogami kao razdražena osa.

Ali uto — gle! — —pukne i drugo užence!

Iznova se spustu košare: tok! tok! tok! i udarale košare po glavi i po hrptu košarača. A on je mahao i skakao i vikao tako dugo, dok nije i on pao.

Sad vidiš! Valja se kosarač med košarami i sve viče i krešći:

„Uf! Uf!" hoće da se iskoprca.

Ali u to „bum!" zrušio se je veliki koš pa zagrnuo košarača! I već ga nije bilo viditi. Samo su ruke i noge izgledale iz koša. Košarice su letile na sve strane, gdje se je on valjao pod košem i mahao rukami i nogami!

Svi su se smijali kao zmahnuti, i nigdo nije znao, kako se je to dogodilo.

Za šatorom čučala je Gita i gledala kroz jednu škuljkicu u platnu pa se smijala.

Smijala se već nego drugi zato, ar je ona prerizala Hlapićevim nožem za šatorom kraje od dvih užencev. Kraj nje čučao je Hlapić i gledao kroz škuljku.

On je odmah znao, čim su košare počele padati, da je to Gitin posao pa je dotekao za šator.

Hlapić ne bi naime nikada učinio ovo, ča je Gita učinila. Ali sada, kad je kroz škulju gledao, kako se valja košarač, kao veliki črni krebac med žutimi košarami — sad se je i Hlapić počeo tako smijati, da mu je torba poskakivala na hrptu. A Gita je držala usta rukom, samo da ne zavrešći od smija.

„Ali sada bižmo, da nas ne opazi!" reče Gita. „Dok se on valja, prodavat ćemo mi košare onoga siromaha."

Gita proteče do onoga siromašnoga košarača i reče:

„Ako vam je pravo, prodavat ću ja vašu robu."

I odmah pograbi Gita plejeni pladanj, koga je siromašni košarač pripravio za pineze. Pladanj je bio još prazan.

Gita počne udarati kusićem driva po tanjuru i počne vikati:

„Košare! Košare!"

A onda podigne jednu košaru na ramen i metne na nju papigu. Papiga je s Gitom kreščala:

„Košare! Košare!" Gita je tropala po tanjuru iz sve moći.

I odmah je došlo puno ljudi i žen. Čim je oko košar počela kreščati papiga i bugnjati plejeni pladanj, odmah su svi opazili, da su te sure košare i bolje i čvršće negoli one pozlaćene. Tako se dogadja na sajmu, a i drugdje.

Svi su sada počeli kupovati košaru za košarom od siromaha.

Još nije zmahnuti košarač pod šatorom pravo ni izvukao svoju črljenu glavu ispod velikoga koša, već su Gita i Hlapić rasprodali sve siromahove košare.

Siromah se je čudio,radovao i smijao od sriće. On je mislio, da je Gita sa svojimi lipimi raspušćanimi vlasi s neba pala, da mu pomore.

Kad su bile košare rasprodane, istrese Gita vas novac u plejeni pladanj i pruži ga siromahu košaraču. O, kako im je on zahvalio!

Košarač im nato još ponudi, da dojdu s njim u njegov siromašni stan i da ondje prenoću. Ali Hlapić i Gita htili su još viditi sajam, zato zahvalu košaraču na njegovoj ponudi.

A Hlapić reče:

„Hajdemo sad dalje, da nas ne ulovi on pod košem."

I Hlapić i Gita projdu. Nigdo ih već ne bi našao med tolikimi ljudi.

A siromašni košarač se sjede i prebroji krajcare u plejenom pladnju. Bilo je ravno šest korun.

„E kad su tako dobra ta dica, neka ih srića sprohadja", reče on sam u sebi.

Da je znao siromah košarač, kakovo zlo još danas čeka Hlapića i Gitu, sigurno bi je otpeljao u svoj siromašni stan, da je čuva.

4

Na okretaljki

Već je svim prodavačem glas umuknuo od vike a to je na sajmu znak, da je večer blizu.

Hlapić i Gita došli su u to vrime na ono mjesto sajma, gdje se okreću vrtuljki i gdje pucaju male puške.

Ondje je najveselije zato, ar kigod se jedamput okrene na okretaljki, tomu se zasviti u glavi i on zaboravi na sve brige.

Sve su se okretaljke okretale, samo jedna je stala.

A ravno ta je bila najlipša, ar je imala tisuć milih zvončićev i sva je bila srebrna.

Ali gospodaru te okretaljke protekli su dva sluge. Jedan od njih morao bi prodavati karte za okretaljku, a drugi bi morao zvati ljude na okretaljku, jahati na driveni konji i labudi ter pokazivati svakojake umjetnosti. A obadva se moraju neprestano obraćati na okretaljki.

Pravoda to gospodar nije mogao sam obavljati, ar je bio vrlo debeo, pa bi mu čemerno nastalo.

„To je dobro!" reče Gita. „Mi ćemo mu se ponuditi za ta posao, pa ćemo dobiti večeru i noćišće."

Oni se dakle ponudu gospodaru okretaljke. Kad je gospodar vidio zelene hlače i sjajnu kapu Hlapićevu i kad je opazio papigu i srebrnu suknjicu Gitinu, obradovao se je vrlo. Oni su izgledali kao da su se ravno za okretaljku obukli. Odmah je je primio u službu.

Gospodar projde nutra i navije stroj. Hlapić i Gita sjedu svaki na jednoga konja. Trumbita zatrubi: tra! ra! — i za jedan čas obraća se srebrna okretaljka i zazvonu svi zvončići — tisuć zvončićev! To je bila radost! Gita je stala na konju, mahala rukami i nagibala se desno i lijevo, a Hlapić je vikao: „Samo dva krajcara!" A okretaljka se okretala s njimi da se je sve rasikovalo.

Ljudi su ostavili druge okretaljke i svi su došli na ovu, ar tako lipe divojčice i tako šarenoga sluge u čižma nije bilo nigdje.

To je trajalo do kasno u noć. Sve veselije bivalo je na okretaljki, a najveseliji bio je gospodar, ki je nabrao punu vrićicu pinez.

Hlapić mu je neprestano nosio pune pladnje krajcarov.

Toliko, koliko se Hlapić toga dana vozio na okretaljki, sigurno se još nijedan cipelarski inuš nije vozio. To bi si kumaj i pomoćnikditić mogao platiti.

Samo je Bundaš sidio i gledao za okretaljkom i čudio se, ča je to Hlapiću došlo na pamet, da se toliko kreće?

Bilo je već jako kasno. Ali dok se okretaljka okreće, ne more nigdo znati koliko je uri.

Zato se Hlapić i Gita začudiše, kad je stroj nenadijano stao i gospodar viknuo debelim glasom ljudem:

„Hvala lipa. Jedanaest je uri! Sutra ćemo dalje!"

Ljudi su se razišli, a gospodar okretaljke donese velike plahte. Gita, Hlapić i on zamotaše cijelu okrateljku u plahte. Sad se nije vidilo ni tisuć zvončićev, ni srebra, ni konji, ni labudov, nego je okretaljka bila kao velika sura glava.

Onda gospodar otpelja Gitu i Hlapića pod jedan šator, gdje se je prodavalo jilo.

Jur je bilo sve prazno na sajmu. Samo još nekoliko ljudi s dužičkimi mustaći sidilo je pod šatorom.

Giti i Hlapiću već nije bilo talo lipo na sajmu kao po danu.

Gospodar okretaljke naruči večeru, pa onda Gita, Hlapić i Bundaš povečeraju. Svi su šutili, ar su bili umorni i nekako neveseli.

Kad su bili gotovi s večerom, stane se gospodar, plati večeru i oni projdu najzad do okretaljke.

Kad su došli tamo, reče gospodar:

„Sad zbogom, dica, hvala vam!"

Hlapić i Gita se začudu i prestrašu. Oni su mislili, da će ih gospodar okretaljke primiti na noćišće.

Hlapić to reče gospodaru.

Gospodar odgovori, da je nutri u okretaljki samo jedna postelja za njega i da nije mjesta za nje.

To je bila istina, ar je gospodar bio tako debeo, da je jedva i sam mogao nutri uz stroj spavati.

„A uz konje i labude ne dam spavati!" reče gospodar kratko. Zatim još reče:

„Nije zima vani, a mjesto je veliko. Morete spavati gdjegod hoćete. Zbogom! Laku noć!"

Nato odgrne gospodar malo plahtu s okretaljke, uvuče se unutra, i nije ga već bilo.

A Gita, Hlapić, Bundaš i papiga ostali su u mraku, u noći, sami na velikom mjestu.

Nigdje nije bilo nikoga, samo mrak.

Iz svih šatorov se je čulo samo hrkanje trgovcev, ki su spavali kraj svoje robe.

To je bilo dosta žalosno i neugodno. Grad je bio tako velik, imao je sto ulic, a u svakoj ulici sto stanov, pa su ipak Hlapić i Gita stajali pod vedrim nebom i znali su, da ne moru nigdje potucati, i da noćas nimaju noćišća.

5

Bez krova

Hlapić pogleda Gitu. Kroz mrak je nije mogao dobro viditi, no ipak opazi, da je ona spustila glavu i počela gledati svoju plavu suknjicu.

Hlapić je dobro znao, da je to zlamenje, da će Gita počet plakati, a to on nije mogao gledati. Zato reče veselo:

„Ne boj se ništa! Toplo je i tiho vrime. Spavat ćemo vani. Imat ćemo bar dosta zraka, ako i ne otvorimo prozore". Tako se šali Hlapić, a onda reče:

„Hajdi da najdemo mjesto."

Odmah kraj okretaljke ležale su prazne vriće i krpe, u ki su trgovci dovezli robu. Hlapić je to upametzeo. On otpelja sada Gitu tamo. Vidilo se nije skoro ništa, pa su tapali po škurini.

„O, da smo bar prošli s košaračem k njegovoj kući!" uzdahne Gita.

„Onda se ne bi bili vozili na okretaljki", reče Hlapić — i obadva se razveselu, kad su pomislili, kako je lipo bilo, dok su zvonili zvončići i dok se je okretala okretaljka.

Zatim Hlapić nababra u mraku vriće i krpe i namjesti je kako je najbolje mogao.

„Eto vidiš", reče Giti, „spavat ćeš kao grahova princeza."

Gita je smjestila svoju papigu kraj sebe i legla na svoj ležaj.

A Hlapić i Bundaš su se povalili jedan do drugoga na golu zemlju.

Bundaš je tiho i tužno cvilio — ne zbog sebe, ar je on uvijek na zemlji spavao — nego zbog Hlapića.

Sve je bilo tako tužno, da su Gita i Hlapić morali nešto razgovarati.

„A kakova je to bila grahova princeza?" upita Gita.

Ona je rado slušala povidajke od princezov i po danu, kad je sunce svitilo, a kamoli ne sada, kad je sve bilo tako žalosno oko nje.

„To je bila princeza, ka je zabludila i došla u neki zlatni dvor, počne pripovidati Hlapić. Dvor je vas zlatan, još i stepenice i pragi bili su od suhoga zlata. Ali u dvoru je živila jedna stara kraljica, ka nije nikomu vjerovala. Ta stara kraljica nije dakle vjerovala, da je prava princeza k njoj zabludila. Zato ona metne u krevet princeze jedno zrno graha, a na nje tri slamnjače i devet dunj. Zaćuti li ona grahovo zrno prik trih slamnjač i devet dunj, onda ću znati, da je prava princeza, reče stara kraljica. Drugi dan ujutro upita stara kraljica princesku kako je spavala. „O!", začne plakati princeska, „mučila sam se cijelu noć i puna sam papric. Bio je cijeli brig na mojoj stelji." Sada je stara kraljica bila sigurna, da je

to prava princeska. Samo prava princeza more biti tako tankoćutna, da oćuti grahovo zrno kroz devet blazin kot jedan brig. I darovala je kraljica princezi svoj kraljevski plašt i svoju zlatnu korunu, ar je ona bila jur stara, pa ju je bolila glava od samoga kraljevanja."

Tako je pripovidao Hlapić. A to je bila vrlo lipa i vesela povidajka. U njoj ima toliko blazin i zlatan dvor, da su Hlapić i Gita po toj pripovisti mnogo veselije zaspali na tvrdoj zemlji i pod vedrim nebom.

Bila je ravno polnoć, kad su zaspali. Tako se svršio šesti dan Hlapićevoga putovanja.

Sad dolazi sedma noć Hlapićevoga putovanja. Sve ča se u toj noći dogodilo, pričinja se kao pravo čudo. No čudov ima svagdje na svitu i svi ljudi skupa ne bi mogli izmisliti toliko čudes, koliko ih se svaki dan na svitu dogadja. Pa tako je Hlapić na svom putu po bijelom svitu doživio te noći mnoga čuda i mnoge neobične i pogibeljne zgode.

Ali zato neka nigdo ne bude u prevelikom strahu.Hlapić je tako malen i tako dobar, da će morebit srićno ujti svakoj pogibelji.

SEDMA NOĆ HLAPIĆEVOGA PUTOVANJA

1

Poznati glas

Jedva su Hlapić i Gita zaspali, probudi se opet Gita, ar je kroz san nešto čula, od čega joj je srce veselo zakucalo.

Ona se je sjela na svom ležaju i poslušala. Negdje je rizgetao konj. Giti se učini, da ona pozna ta glas.

Drugi put zarizgeće konj. Giti se još već učini, da pozna ta glas.

I treti put zarizgeće konj, a Gita se skoči iz svoga ležaja i krikne:

„Hlapić, o Hlapić! da znaš čiji to konj rizgeće! Hlapić, hajdi s manom!“

Misec se je već digao na nebu i bilo je svitlije.

Hlapić se digne, pa onda on, Bundaš i Gita projdu med šatore prema onoj strani, gdje se od časa do časa čulo ono rizgetanje.

Još nek malo, pa Hlapić i Gita dojdu na jedan velik i prazan prostor. Nasred toga prostora stajao je velik šator, zatvoren i tih kao da spava. Nad vrati bila je dužička črljena tabla, a na tabli velika slova.

To je bio Gitin cirkus!

„O Hlapić! Hlapić!“ krikne opet Gita, „to rizgeće moj Sokol! moj dragi, moj mili Sokol!“

Gita je u tom času zaboravila na strah pred gospodarom, i zaboravila je, da se već ne će k njemu vratiti. Ona je samo mislila na svoga konjića, s kim je toliko ljet dilila u cirkusu i dobro i zlo, pa koga je na cijelom svitu najveć rado imala. Gita je sada toliko željila da vidi svoga konjaca, ter se nije mogla suprotstaviti toj želji.

„O, Hlapić! ja idem nutar, da vidim svoga Sokola“, reče ona.

„Onda će te opaziti gospodar, i mi ćemo se morati rastati“, reče tužno Hlapić.

„O, ne ćemo! Ja ne ću da ostanem kod njega! U cirkusu sad sve spava i nigdo ne čuje ništa, ar su svi trudni od predstave“, šušljala je Gita.“ O, molim te, idemo nutar.

Stali su sada čisto blizu štale, ka je bila kraj cirkusa načinjena od platna kot cirkus.

Gita je pravoda dobro znala, kude se more nuterpojti u nje cirkus! Ona dakle pridigne se jedne strani malo plahtu i pošušlja još jednoč: „Vidiš, Hlapić, ovudaj ćemo nutarpojt!“

I jur se je Gita uvukla u štalu, a za njom Hlapić s Bundašem.

O, to je zaista bilo preveć pogibeljno!

2

Po noći u cirkusu

Odmah kraj ulaza spavao je na slami jedan človik.

„Ne boj se“, pošušlja Gita, „ta se ne bi prebudio da mu u uši zatrubiš. Ja znam kako se spava po predstavi“.

Na jednoj palici visio je u štali jedan obruč. To je bilo mjesto, na kom je uvijek boravila Gitina papiga.

Gita metne papigu na obruč. Kad je papiga vidila, da je na svojem mjestu, na kom je toliko ljet boravila, pomislila je:

„Sad je sve u redu“, i metnula je glavu pod krilo pa zaspala.

Pravoda se je to samo papigi činilo!

Za Hlapića i Gitu počelo je sada biti sve pogibeljnije i pogibeljnije.

Oni su se srićno provukli mimo onoga človika, ki je spavao.

U štali je gorila svitiljka.

Hlapić opazi na svakoj strani štale po četire konje. Osam konji, to zapravo nije mnogo za cirkus, ali za Hlapića je to bilo mnogo.

„O, krikne on tiho, koliko je konji i kako su krasni“.

Ali Gita nije poslušala. Ona je jur bila kod svoga maloga konjića.

„Sokole! Moj dragi Sokole!“ šušljala je konjiću, grlila ga oko vrata i gladila rukom po bijeli križi.

A Sokol je okrenuo svoju lipu glavicu i naslonio ju Giti na ramen, te tiho zarizgetao od zadovoljstva.

„Sokole moj, mili moj! Kako ću te ostaviti, kako ću te ostaviti!“ šušljala je Gita.

Hlapić je sada prošao malo dalje po štali.

„Ov vam je vranac najlipši“, tiho zove Hlapić Gitu.

„Mi nimamo vranca“, odgovori Gita.

„Vidiš da je ovdje“, odvrati Hlapić.

Gita dojde k Hlapiću. I zaista! Pred njimi je stao krasan mali vranac kot ugljen, a svitao kot sunce. Griva i rep bili su mu čisto kratko odrizani, a oko klića imao je žute krasne navlake.

Začudjeno je Gita gledala konja. Dugo ga je gledala, a onda reče: „Ovo je pravo čudo! To je on isti vranac, na kom su se jučer

vozili črni človik i Grga. Premda ima kratku grivu i kratak rep i žute navlake, ipak je to on isti vranac".

Hlapić to nije vjerovao i oni projdu k jaslam, da vidu vranca iz bliza.

Ali nato kakov strah popade Gitu i Hlapića!

Oni začuju najedamput, kako kroz cirkus negdo ide prema štali. Čuli su se diboki muški glasi, razgovor i teški koraki po pijesku u cirkusu.

„O, ča ćemo! Ča ćemo?" uplašeno prošapta Gita." To je moj gospodar! O, Hlapić, dragi Hlapić, ja ne ću ostati kod njega, ja se bojim!"

Ča su mogli sada učiniti Hlapić i Gita, negoli sakriti se brže bolje pod jasle pred vranca?

Hlapić, Gita i Bundaš zavuču se dakle brzo pod jasle. Pod vrancem ležala je slama. Hlapić potegne rukom slamu pred jasle tako, da ih nije mogao nigdo viditi.

Nato stupu u štalu nutar dva ljudi.

3

Nova pogibelj

„O Bože, gdo to ide?" šušljali su si Hlapić i Gita. Oni su čučali pod jaslami i kukali kroz slamu. Šutili su kot miši, samo im je srce jako kucalo.

A kad su oni dva ljudi došli pod svitiljku i kad su ih Gita i Hlapić prepoznali, onda je je zagrabio još veći strah.

Ti dva muži bili su gospodar cirkusa i črni človik.

„O, odakle se oni poznaju i ča djelaju tako kasno u štali!" pomislu Gita i Hlapić i sve im je tjesnije bivalo oko srca.

Ali gdo bi pomislio, kakova nova pogibelj se grozi sad Hlapiću i Giti! Črni človik i gospodar cirkusa projdu ravno k vrancu i došli su tako blizu Hlapiću i Giti, da ih je od njih dilila samo jedna šaka slame.

Kako su stoprv sada šutili Hlapić i Gita! Tako su tiho odsapali, da ni slamka nije šušnjala oko njih.

„Bundaš! Dragi moj Bundaš! neka lajati!" šušljao je Hlapić Bundašu u uho i tijesno ga zagrlio, ar je upametzeo, kako se je Bundaš trgnuo, kad je prepoznao črnoga človika. A Bundaš je bio dobar kao dobar dan, pa kad je oćutio da Hlapićeve ruke drhću, zašutio je kot mrtav.

I sada su črni človik i gospodar cirkusa počeli razgovarati.

4

Dva zli ljudi

Da nije Hlapić bio tako siromašan, ne bi on znamda nikada vidio izbliza dva tako zle ljude kot ih je sada morao gledati i poslušati. Na svitu ima naime, srićom, isto tako malo zlih ljudi, kot ima malo črvivoga pažona u zdjeli, pa su i u ovom kraju živili u to vrime samo ti dva zli ljudi. Ali Hlapić je bio siromašno dite, a siromašna dica poznaju cijeli svijet.

Da nije Hlapić bio takov siromah, sigurno ne bi on sada u noći čučao pod jaslami niti slušao strašni razgovor črnoga čovika i gospodara cirkusa.

„Sutra odlazim s cirkusom prik sedam gradov u osmi grad“, reče gospodar cirkusa. „Pogledaj prije vranca, kako sam ga uredio! Kad dojde na njega svila, remenje i sedlo, ne će ga nigdo prepoznati, ne boj se.“

„Ja se ne bojim, ar znam da si ti mudriji od lesice med brigi“, odgovori črni človik. „Ali mi izbroji tvrde dukate za vranca, ar nije bilo lako do njega dojti“.

„Izbrojit ću ti dukate“, reče gospodar. „No, prije mi reci, gdje je sada on človik, čiji je bio vranac?“

„Njega se ne tribaš bojati! On je u lozi, gdje je loza najdiblja. Svezan je s trimi konopci za najjači hrast. Ta sigurno ne će uteći, kad sam ga ja svezao, niti će vrijeda pojti na sajam“.

Tako reče črni človik i nasmije se tako strašno, kako se smiju samo zli ljudi, kad govoru zle stvari.

Sad odmah izvadi gospodar tešku mošnju i počne brojiti zlatne dukate na ruku črnomu čoviku. Ali njegove su ruke bile tako črne, da su se i zlatni dukati na nji počrnili.

„A sada zbogom! Čekaju me kola i moram dalje, dok je noć!“ reče črni človik.

„A kamo se tako paščiš?“ pita gospodar.

„Idemo noćas pred zorom po jednu kravu. Grgu sam jur zvečera poslao tamo, da me čeka. Ali Grgi ne vjerujem jako“, reče črni človik.

„A kamo idete po kravu?“ pita gospodar.

„Ja još nisam bio na onom mjestu. Ali rekoše mi, da je kuća sama na cesti, a u kući ni nikoga nego žena i dite. To će biti lagak posao. Ali još je potribno tri ure vožnje donle, ar idemo naokolo“, reče črni človik.

„A kako ćeš najti tu kuću, kad veliš, da još nisi bio ondje?“ upita gospodar.

„Lako ću ju najti, čuo sam da je malena, stara i okrpana i da je velika plava zvijezda na njoj“, odgovori črni človik.

Nato su došli iz štale u cirkus. Zatim se je čulo kot si pred cirkusom velu „zbogom“ i „srićan put“ ter je opet sve bilo tiho.

5

Hlapićeva odluka

Kad je sve tiho bilo, izajdu Gita i Hlapić s Bundašem ispod jasal.

Nigdo ne more ni pomisliti, kako je sada bilo Hlapiću!

Iz razgovora črnoga človika saznao je Hlapić, da su črni človik i Grga splinjili onoga človika, ki je išao na sajam i da su zeli robu i konje, a njega svezali u lozi. Ali ča je Hlapiću još već bilo na srcu, to je ovo: on je sada znao, da črni človik i Grga idu noćas, da otpeljaju kravu Marki i njegovoj majki, ki su bili tako siromašni! Pravoda je o Markinom staniću govorio črni človik, ar je samo Markin stanić bio u onom kraju tako mali i star i samo on je imao veliku plavu zvijezdu pod oblokom.

Promislivši sve to, reče Hlapić samo ovo: „Zbogom, Gita, moram se paščiti. Ostani kod svoga gospodara i neka se plakati“.

Ali Gita je plakala, prvo neg je Hlapić izgovorio te riči.

„Kamo ideš, Hlapić?“ pošušljala je ona.

„Ja moram dojti do Markovoga stanića još prije, nego bude črni človik ondje, da povim Markovoj majki, neka čuva svoju kravu“, odgovori Hlapić.

O, siromah Hlapić, kako je dobro srce u njem! A kako je dalek put pred njim, i kako su malene noge njegove!

„Hlapić, Hlapić! To je jako daleko, a črni človik je na koli!“ šušljala je Gita.

„Zato se i moram paščiti. Zbogom, Gita, za tebe je bolje da ostaneš“, reče Hlapić.

„Ja idem s tobom“, odgovori Gita i prestane plakati.

Hlapić nije imao vrimena za razgovor. Zato ne odgovori ništa, nego projde do onoga otvora, po kom su nutarišli u štalu, podigne plahtu i projde s Bundašem u noć i misečinu. Za njim dojde i Gita van.

Hlapić nije govorio ništa. Njegove čižme su brzo udarale po kamenju dužičke gradske ulice. Za njim su isto tako ljuto koracale male Gitine cipelice. Najljutije su pak tapkale noge Bundaševe.

A onda su izašli iz toga grada, gdje im se činilo, da svaki prozor sluša, hoćedu li oni čagod progovoriti o črnom človiku.

Pred njimi je sada ležala pri misečini dužička i beskrajna cesta.

Bog zna, vidi li misec daleko tamo na cesti jednu kućicu s plavom zvijezdom i hoće li on ove noći srićno dopeljat Hlapića i Gitu do nje.

6

Po noći na putu

Mnogi ljudi povidaju, da se trava i cvijeće u noći razgovaraju. Ako je to istina, onda su sigurno te noći sve sjenokoše šušljale:

„O mala dičica! Kuda ćete u noći na tako dalek put?“

Ali Hlapić nije mislio, da je ta put tako dalek, niti je mislio na to, da ga on ne more tako brzo prevaliti, kot on ki je na koli. Hlapić je samo mislio na to, da mora svakako dojti do Markove kućice prije zore. A to je jako dobro, ar gdo tako misli, onomu noge same idu.

Hlapićeve noge su zaista tako dobro i brzo išle, da se je Gita vrijeda utrudila. To je bilo zato, ar ona nije poznala Marka i nije tako vruće željila kot Hlapić, da mu pomore.

„Hlapić! ja bih se malo odmorila“, reče za neko vrime Gita.

U noći svaki človik tiše govori, ar je takov mir, da se svaka rič daleko čuje.

„Ja nisam trudan“, reče Hlapić. „Nimamo vrimena, hajdi još malo, Gita.“ On se je odmah bojao, da će biti teško s Gitom.

Gita samo malo uzdahne, pa su opet dalje stupali po cesti.

Pravoda, da je Gita stalno mislila o vrancu, o Grgi i o črnom človiku. Ona je razmišljala, kako su oni dva mogli dopeljati vranca u cirkus kraj tolikih stražarov u onom gradu. Konačno je pitala Hlapića:

„Kako to, Hlapić, da stražari nisu ulovili črnoga človika i Grgu, kad su se dovezli u grad na vrancu?“

„To je zato, ar ovdje stražari stoju obično na nuglji, a zločinci se vozu posred ceste“, odgovorio je Hlapić. To se je činilo Giti pravoda vrlo smišno, ali je onda odmah pomislila, da je Hlapić naučnik, pa je zato pametniji od nje. I tako je Gita opet zašutila.

Ionako njihov razgovor nije ništa hasnio, ar je ipak uz vas razgovor bilo vrlo čudno u noći na putu i kigod u noći još nije išao med sjenokošami, mislio bi da sanja.

Kraj Gite i Hlapića svaki čas preletio je ki ta veliki noćni metulj, ki udara s kreljuti kot ptica. Po travi uz cestu bižao je ravno mimo Gite jedan stari našešureni jež, a ondje na sjenokoša strčali su svevelje iz trave visoki uši koga zeca. A ono, ča je šuškalo i trčalo kroz grmlje ravno kraj Hlapića i Gite, to su bile pripelice.

Po noći živine ne bižu tako od človika kot po danu i nisu tako plašljive, a to zato, ča živine znadu, da se človik boji u noći, a one se ne boju.

I zaista bi Hlapiću i Giti strašno bilo ovako usred noći na velikoj cesti. No s njimi je bio Bundaš, a Bundaš je pred njimi veselo ska-

kao, mahao repom i dizao glavu Hlapiću, kot da mu govori: „Hajdmo samo! Ja sve to dobro poznam!"

Kad su tako prošli opet kus puta, reče Gita. „Hlapić, daj da malo počinemo, ja ne morem dalje!"

Zaista su Gitine nogice bile još manje nego Hlapićeve, a imala je na nji samo male svilne cipele, dok je Hlapić imao čižmice. „O, Gita, još je vrlo dalek put pred nami, još triba da projdemo mnoga sela i jedno raskršće" reče Hlapić.

Kad je Hlapić spomenuo raskršće, sjetila se je Gita odmah, kako su ondje na raskršću naglo bižala kola i poplašeni konji i kako je pred njimi pao črni človik.

Kad je Gita proplakala, onda pravoda nije već bilo moguće da se dalje ide. Ona je sjela pokraj ceste i prekrila lice s rukami.

Hlapić je stao pred njom i šutio. „Ča da sada činim?" mislio je Hlapić, Gitu nije mogao ostaviti samu u noći na putu, a s njom sigurno ne će dojti do Markove kuće pred zorom. Hlapić je bio žalostan, jer mu se je učinilo, kot da izdaleka vidi i čuje, kako se črni človik šulja, da ukrade onu lipu, šarenu Markovu kravu! „Ča da učinim? Ča da učinim?" mislio je Hlapić.

O, Bože moj! Da bi nek gdo ta došao sada na pomoć ovomu malomu inušu, ki stoji žalostan u noći na cesti!

7

Kola u magli

Tako je stajao Hlapić i gledao desno i lijevo po cesti kot da čeka pomoć. Kad je tako pogledao najzad prema gradu, opazi Hlapić, kako se u daljini nešto giblje po cesti. Ali s jedne sjenokoše se je vukla magla prik ceste, pa nije mogao pri misečini raspoznati, ča se to giblje u magli. Samo se je čulo, kako nešto tiho i polako štropoće.

U noći nigdo ne misli najper „to ide prijatelj", nego svaki misli „to ide neprijatelj".

Tako je bilo i Hlapiću, kad je razabrao, da dolazu kola po cesti. Bilo mu je nekako čudno na srcu, a Gita je kroz plač šaptala:

„O Hlapić, zač smo prošli u noći na put?"

Samo Bundaš je dizao trubu u vis i bio je zadovoljan.

Kola su se približila i činilo se kot da se veliki brig valja po cesti. U magli se svaka stvar čini triput veća, nego li je u istini.

Jur su kola došla u blizinu Hlapića i Gite.

Vidio se je človik, ki je sidio na koli i gonio svojega mlednoga konja.

U to je dobri misec rasvitio svojim srebrnim svitlom još jače kola i človika, a Hlapić i Gita kriknuše od radosti.

Prepoznali su svojega prijatelja siromaha košarača od sajma!

8

Pomoć

To zaista nije bilo nikakovo čudo, ar se košarač nije onudaj vozio zato, ča su Hlapić i Gita stali usred noći na cesti i tribali pomoći, nego se on tude većkrat vozi i kad njih nije bilo.

Košarač se naime vozi uvijek daleko u jedan vrbik po dobre šibe za košare, ar u blizini varoša nije bilo dobroga šiblja. Nijedan košarač nije išao tako daleko po šibe kot ta siromah, ali zato i ničije košare nisu bile tako dobre kot njegove.

Zač je ravno on morao biti najsiromašniji u cijelom gradu, premda je išao najdalje po dobre šibe i pleo najbolje košare, o tom nije Hlapić sada imao vremena da misli. O tom su jur mudraci u onom gradu pisali velike knjige, ali ni oni ne znadu zač je tako.

Hlapić, Gita i Bundaš doteču do kol.

Kad je je košarač opazio po misečini na cesti, mislio je još već negoli prije, da su ta dica pala s neba, pa da u noći putuju po misecu, po danu pomažu siromahom.

No Hlapić je sada sam tribao pomoći i on zamoli košarača, da njega i Gitu odveze kus puta.

Košarač je bio vrlo srićan, da more pomoći toj dici, ka su mu na sajmu tako dobra bila, i tako Hlapić i Gita sjedoše u kola, a košarač nagna svoga mlednoga konja.

Hlapić odmah počne povidati košaraču zač oni noći putuju. Na koncu reče:

„Pred zorom moram biti kod male kućice, ka ima plavu zvijezdu i ka stoji sama na cesti."

„Ja znam, gdje je ta kućica", odgovori košarač.

„Nije daleko od mojega vrbika. Kad dojdemo do vrbika, pokazat ću vam put do kućice.

Bit ćemo onde mnogo prije negoli zora svane."

Da je to bilo Hlapiću milo, mora si svaki misliti. Odmah mu se je činila i cesta kraća.

Košaračev mledni konj išao je dobro i hitro. Kod dobroga gospodara uvijek je i dobar konj, a košaračev konj je sada znao, da mora biti nešto važnoga ča ga njegov gospodar tako naglo goni.

Kola su jednako lormala, Hlapić i košarač su razgovarali, Gita je zadrimala u koli, Bundaš je pak veselo bižao sad uz livi sad uz desni kotač, kako je to uvijek otkad ima na svitu kucak i kotačev.

Tako su se dovezli do onoga raskršća, gdje se je cesta razdvojila na dvi strani.

„Mi ćemo na ovu stran prik briga kroz šumu, ar je to kraći put". reče košarač Hlapiću.

„O ne idite onuda", vikne Gita, ka se je odmah probudila, kad je

čula da idu u šumu. To je ona šuma, u koj su splinjili onoga človika."

Ali košarač je već mnogo ljet išao onim putem i nije mogao vjerovati ča Gita i Hlapić pripovidaju. Zato reče:

„To je mnogo kraći put do moga vrbika. Ne bojte se ništa. Ja još nisam vidio u toj lozi zloga človika."

Košarač je bio velik siromah, a siromah človik se malo kada boji.

Tako oni zaokrenu s koli na brig u šumu.

Hlapiću je to bilo pravo i drago, ar je znao da je to kraći put do Markove kuće. A kigod ide nekomu u pomoć, ta se ne boji ničega, nego samo da će zakasniti.

9

Hlapić i Gita opet sami

Vozili su se najprije po cesti na brig, a onda su išli u šumu nutar. Šuma je bila tako obasjana misečinom, da se pričinjala kot rasvitljeni dvori.

Misec je još uvijek bio jasan. Da li je bio na nebu ki oblačić, to nisu mogli viditi ni Hlapić ni košarač, ar je šuma bila oko njih.

Kad su dakle s koli izašli iz šume, opazi Hlapić, da su navrh briga, ki nije bio jako visok.

A košarač zaustavi kola i reče:

„Evo dica, ova staza na livo dopeljat će vas do kućice s plavom zvijezdom. Najprije ćete dojti do one guščare ondje odzdo. Kad projdete stazom kroz tu guščaru, odmah ćete viditi kućicu."

Zatim reče košarač, ar je opazio da je tamo na nebu velik oblak:

„Bit ćete na cesti prije negoli oblak pokrije misec."

A ča je sve Gita htila prigovoriti! Kako se je ona uplašila, da hte sada opet sami ostati!

No Hlapić odmah skoči iz kol i reče košaraču:

„Hvala vam, ča ste nam pomogli!"

A košarač sadi Gitu s kol i reče:

„Srićno prošli, draga dica!"

Onda nagna konja i zakrene po brigu doli na desno, a Hlapić reče Giti:

„Naš je put na lijevo po brigu doli."

To se je sve dogodilo tako brzo, da Gita nije dospila ni riči da progovori ili prigovori.

Tako Gita i Hlapić ostadoše opet sami s Bundašem na putu, na misečini, med šumom i guščarom.

Još jedamput im se javi iz daljine košarač i zove ih:

„Dica!"

„Oj!“ odvrati Hlapić, ar se kroz šumu i brig ništa tako dobro ne čuje kot „oj!“

„Pazite! Blizu puta je otkopana stijena.“

I zaista, odzdo, ravno kraj Gite i Hlapića, vidila se je na misečini velika stijena, gdje se je kamen kopao.

Bilo bi opasno po mraku pojti onuda, ar bi se mogla noga pofuznuti, a putnik pasti i nazlijediti.

No Hlapić i Gita projdu po jasnoj misečini kraj te stijene čisto lako, a onda navrijedi išli su iz briga opet na ravnicu.

Hlapićevo je srce bilo radosno, ar je znao, da je ondje, za onom gušćarom, cesta i Markova kućica s plavom zvijezdom.

Sad će biti sve dobro, ako ostane jasna misečina, kako je košarač rekao.

10

U gušćari i mraku

Oblaki ne idu onako kako ljudi govoru, nego onako kako ih vjetar nosi.

Sve do guščare vidili su Gita i Hlapić svoj put tako jasno kao da je dan.

No kad su nutar došli u gušćaru i bili nasred nje, postalo je misečevo svitlo sve slabije i slabije. Dolazio je oblak, da pokrije misec.

Staza je kroz gušćaru bila uska i slabo se vidila.

„Hajdemo samo! Hajdemo!“ govorio je Hlapić sam sebi. „Ja čisto dobro vidim.“

Hlapić je vrlo mudro činio, kad je to sam sebi govorio. Njegovi su oči odmah mnogo bolje vidili u mraku čim je to izrekao.

Gita je išla za Hlapićem, ar ona već nije ništa vidila u mraku, a Bundaš je išao pred Hlapićem.

Onda je došao oblak i pokrio misec potpuno. Oblak je bio gust i težak. Sad je zaista bio u gušćari takov mrak, da se nije moglo ništa viditi.

Hlapić je babrao rukami da najde stazu, a trnje i šibe lovile su iz desna i liva Gitu za nje plavu suknjicu.

„Sada ne moremo dalje“, reče Hlapić, „ar ne vidimo staze, pa bi zabludili.“

Pravoda je to bilo žalosno, ar se je pašćio k Marki.

Ali Hlapić nije htio biti žalostan, nego je gledao na nebo i ufao se, da će se oblak navrijedi razajti, a Markova kuća, nije bila već daleko.

„Sad ćemo se malo sjesti i počekati“, rekao je Hlapić Giti.

Nato su sjeli u mraku i tišini na jedan panj, ki je ležao u gušćari i šutili su.

Oko njih je sigurno bilo u šiblju i grmlju i mnogo ptic: kosov, sinic i divljih golubov. No ovi su pravoda isto mučali kao Hlapić i Gita, ar su se znamda bojali lesic.

„O, samo da morem na vrime dojti do Markove kućice!“ reče konačno Hlapić.

„O, samo da črni človik ne ide istim ovim putem!“ uzdahne Gita.

„On je rekao, da ide naokolo, a ovo je put poprik!“ odvrati Hlapić.

U isti čas učini se Hlapiću i Giti, kao da nije već u guščari tako tiho kao prije.

Na drugoj strani guščare, za njimi, nešto je šušnjalo.

„O, Hlapić! Hlapić! Ča je to?“ šušljala je Gita sve tiše u onom mraku.

„Morebit je lesica“, odvratio je Hlapić i ustao s panja i držao Bundaša uza se.

No nije mogao ništa viditi, ar je oblak još uvijek bio nad misecom.

U to je grmlje sve bliže i bliže njih počelo pucati. Kiće se je lomilo i Hlapić je sad znao, da nešto veliko ide kroz guščaru.

„O Hlapić! Hlapić! to nije lesica!“ prošaptala je Gita tiho kao dah.

„Onda je . . .“, započne govoriti Hlapić.

U ta čas zavrisne Gita iz svega Guta:

„Hlapić! Hlapić!“

Čisto blizu Gite skašljao se naime človik.

11

Strah

Kad je Gita vrisnula i zvala Hlapića, prestalo je najedamput šušnjanje u grmlju. Oh! to je bilo još strašnije. Ta tišina, pa onda ona škurina,nigdje se ništa ne giblje, a ipak Hlapić i Gita znadu, da je ovdje u grmlju čisto blizu njih človik! A ne znadu, gdo je i ča hoće!

Samo Bundaš vuče i poteže Hlapića i drhće od uznemirenja.

A onda — najedamput — počne se grmlje za Hlapićem i Gitom gibati, pukne nekoliko suhih šib — a Hlapić i Gita opazu u škurini, kako je preda nje naglo istupio na stazu neki visoki i široki človik. Još jedan čas, i Hlapić i Gita čuju, kako ta človik zapaljuje svićicu.

Svićica se nažge . . .

— — — — — — — — — —

Ki je čitao ovu knjigu do ovoga mjesta i ki je počeo Hlapića rado imati, ta bi najbolje učinio, da zasada zatvori knjigu i da do sutra ne čita dalje.

12

Presenećenje

Svićica je planula. Oko onoga čovika se je rasvitilo. Hlapić mu pogleda u lice — — —

To je bio majstor Mrkonja. O Bože moj! Uprav majstor Mrkonja. U poderanoj prateži i blijed stajao je pred Hlapićem i kriknuo svojim dibokim glasom:

„Zaistinu, ti si to, Hlapić!“

„Majstore!“ kriknuo je samo Hlapić i pružio obadvi ruke prema majstoru — ili od straha ili od radosti.

A ča je onda učinio majstor Mrkonja?

O da znate!

Majstor Mrkonja brzo je pristupio k Hlapiću — digao ga k sebi i rekao: — „O, mali moj Hlapić!“

A zatim je prvi put u životu majstor Mrkonja pogladio Hlapića po licu i po glavi.

Prava, živa istina! Majstor Mrkonja pogladio je Hlapića!

Tomu se je Hlapić zaista već čudio nego svim drugim čudom, ka su mu se te noći dogodila ili ka ćedu mu se u cijelom životu dogoditi!

Ko čudo, da su sada u tom času i majstor Mrkonja i Hlapić od radosti malo zaplakali — premda plač zapravo ne pristaje ni pravomu majstoru, ni pravomu naučniku. Ar su oni obadva muži, pa ne smiju plakati.

13

Kako se je to sve dogodilo

A onda su u grmlju u mraku sjeli na panj Hlapić, majstor Mrkonje i Gita.

Oni su tako blaženi bili nad svim ča se je dogodilo, da nisu još pravo znali ča da sada učinu, ni ča da najprije govoru. Činilo im se je, da će se i sam misec, ki je ravno izlazio opet ispod oblaka, začuditi, kad vidi, gdo sada sidi na tom panju.

Samo se Bundaš nije čudio. On se je s prvimi nogami podignuo na Hlapićeva kolena i gledao je sad Hlapića sad majstora Mrkonju.

Bundaš je naime bio uvjeren, da su se Hlapić i majstor Mrkonja ovdje sastali, da skrajaju čižme i cipele i sve je čekao, kad će majstor izvaditi škare i donesti kožu. Kucki ne moru nikada ništa novoga pomisliti — nego mislu samo ono ča je jur večkrat bilo.

Medjutim je majstor Mrkonja počeo da pripovida, kako je simo dospio, a Hlapić je sada doznao toliko toga, da mu se je još osam dan potom kadila njegova inuška glava.

A da ne bi i onim, ki čitaju ovu knjigu, bilo isto tako, pripovidat ćemo ukratko ča se dogodilo s majstorom Mrkonjem.

Majstora Mrkonju splinjili su u šumi zločinci, kad se je pred dvimi dani vozio s robom na sajam. On je splinjeni trgovac, za koga je povidala prosjakinja Jana. To se dogodilo ovako:

Majstor Mrkonja vozio se je rano u zori kroz lozu na sajam i bio je sam na koli, ar je on kočijaš, čiji su bili konji, prošao najper s drugimi koli.

Kad je došao majstor Mrkonja s koli na ono mjesto, gdje je loza najgušća, zasjeli su mu dva muži i zaskočili na njega.

Hitili su ga s kol, svezali ga i odvukli diboko u lozu. Ondje su ga privezali za jedno drivo i ostavili bez hrane i pila pa prošli.

Cijele dva dane bio je majstor Mrkonja tako svezan za drivo i jur je mislio da mu nije spasa, pa je preporučio svoju dušu Bogu. Pomislio je na sve dobro i sve zlo, ko je u svom životu počinio. Pomislio je i na Hlapića, pa si je poželjio, da ga bar još jedamput u svom životu vidi. Kad je človik dva dane bez jila i pila svezan za drivo, onda ima vrimena, da mu sve na misli dojde i onda čisto drugačije misli o svojem naučniku, nego kad u postolariji viče na njega.

Majstor je Mrkonja dakle jur spustio glavu i nije se u ništ već ufao, nego je mislio, da nikada ne će živ biti odvezan od toga driva. Tako je on bar pripovidao sada Hlapiću.

„No ove noći“, povidao je on dalje, „vidio sam najedamput, kako po misečini ide k meni jedan od onih dvih ljudi, ki su me splinjili. Ja sam mislio, da je došao moj konac. No kad je ta človik došao, blizu, pristupio je k meni i počeo je razvezivati užence, s kim sam bio svezan. Kad me je odvezao, rekao je:

„Idi sada s milim Bogom i pašći se, da ujdeš iz ove loze!“

A nato je još izvadio iz žepa svezani rubac. U rupcu je bio umotan srebrni pinez. On izvadi pinez, pruži mi ga i reče toplim glasom:

„Primi ov novac. Otkad sam dobio ta pinez, okrenulo se moje srce od zla na dobro. Morebit i tebi donese sriću. — A ja idem u svit, da pokoru činim za svoje grihe.“

Kad je majstor Mrkonja to pripovidao, uzvikne Hlapić:

„Oh! to je bio Grga! To je srebrni novac, koga sam mu ja donesao od njegove majke. O, nije zaman plakala njegova stara majka nad tim srebrnjakom!“

„Zaista, nije zaman plakala, ar to je sada čudotvorni srebrnjak“, odgovori majstor Mrkonja.

„Morebit je i majstor Mrkonja zato tako dobar s manom, ar je kod njega ta čudni novac“, domisli se Hlapić. Hlapiću je bilo vrlo milo, kad je nato pomislio. On je naime jur to mislio, da je majstor samo zato dobar, ar je bio dva dane bez jila i pila.

Zatim majstor Mrkonja dovrši svoje povidanje i reče:
„I tako sam ja zbog sajma čisto unesrićen i po drugi put.“
„A kad vas je sajam unesrićio prvi put?“ upita Hlapić.
„To ću ti doma povidati. Ti ćeš se naime sada k meni vratiti, mali Hlapić, i bit će ti dobro, ne boj se. — Sad ne morem povidati, mori me glad, ar sam pojio samo kusić suhoga kruha, ki mi je u žepu ostao, a žaju sam jedva ugasio na potoku.“
U to je oblak prošao i bila je opet jasna misečina. Majstor Mrkonja pogleda Gitu, ka je još uvijek sidila tiha i mirna kao mala i lipa a uplašena ptičica.
„A gdo je ovo?“ upita majstor Mrkonja.
„Ovo je sirota bez oca i majke kao i ja. Mi putujemo skupa“, odvrati Hlapić.
„Uzet ćemo onda i nju domom“, odvrati majstor i Hlapiću se učinilo, da je majstor tužno uzdahnuo.
Ali onda krikne Hlapić Giti.
„O, koliko sam sada vrimena izgubio. Ono misec je jasan, paščimo se do Markove kuće!“
„Hajdemo skupa“, reče majstor Mrkonja. „I meni nije ova loza draga. Povidat ćeš mi putem, kamo se tako paščiš.“

14

Kod Markove kuće

Vrijeda su izašli iz guščare. Majstor Mrkonja peljao je Hlapića za jednu ruku, a Gitu za drugu. Pravoda je tako bilo lipo, vrlo lipo putovati prik sjenokoš po misečini. Hlapić je pripovidao majstoru o črnom človiku i o Markovoj kravi.
Zatim su izašli na cestu, i već se vidila u blizini Markova kućica. Navrijedi su stigli do nje. Oko kuće bilo je sve mirno i vidilo se, da se nije još nikakovo zlo dogodilo. Iz štale čulo se je zvonce. To je bila ona lipa šara krava, ka je nutri griskala sijeno i zvonila svojim kravskim zvoncem pod vratom.
O, kako je sada bio srićan Hlapić, kad je za dobe došao, i črni človik nij još otpeljao kravu.
Bilo je to pred zorom. U kući je bilo sve tiho. Marko i njegova majka su još spavali.
U to Hlapić pokuca na vrata, a Markova majka izajde, da vidi gdo je.
Sad joj Hlapić povi zač je došao i reče joj, neka čuva svoju kravu.
Kad je Markova mati čula o čem je govor, digla je tri puta ruke k nebu i zahvalila se Bogu ča joj je poslao Hlapića.
Kad bi joj črni človik otpelja kravu, ostali bi ona i Marko samo

s desetimi guskami. A s desetimi guskami ne more živiti mati s ditetom.

„Po stoput hvala ti, dite moje!“ rekla je ona i zagrlila Hlapića.

Nato joj Hlapić da zbogom i projde dalje s majstorom Mrkonjem i Gitom, ki su ga na cesti čekali.

A Markova se mati oblikla odmah u najbolje haljine i otišla na općinu po stražara.

Od te dobe čuvali su svaku noć dva općinski stražari nje malu kućicu. Općinski stražari su vrlo hrabri, oni čuju i vidu daleko, i gdje oni stražu držu, ondje se ne more nikomu ništa dogoditi.

No črni človik nije došao ni te, ni druge ni treće noći; nije došao nikada. Tako da su stražari jur bili popušili svaki trideset fajfov — svaku noć po tri fajfe — a onda već nisu ni došli.

Ljudi su po nekoliko dani našli jednoga človika ki je pao, sigurno u noći, ondje s one urušene stijene, ku je košarač pokazao Giti i Hlapiću pri misečini.

Ta mrtvi človik bio je umotan u črni plašć. Bio je to črni človik, ki je tako svršio svoj život.

Kad je oblak pokrio misec, prolazio je on morebit uz onu stijenu, pa je pao i ubio se.

Tako je on isti oblak, zbog koga su u gušćari toliko zdvajali Hlapić i Gita, donesao spas njim, Markovoj majki, a i majstoru Mrkonji. Da nije bilo toga oblaka, Bog zna ne bi li ih črni človik one noći sve bio potukao.

Zato triba uvijek malo pričekati prije negoli se počne zdvajati.

Tako su dakle sada svršene sve pogibelji i sve zlo na Hlapićevom putovanju. Ča dalje dohadja, to je samo tako velika radost i srića, da joj se sigurno Hlapić nije nadijao, kad se je pred osmimi dani onako sam i rastužen pripravljao u noći i mraku, da pobigne od majstora Mrkonje.

ZAGLAVAK

1

Srića i radost

Ne bi bilo vridno pripovidati, kako su majstor Mrkonja, Hlapić, Gita i Bundaš doputovali do grada i do stana majstorovoga. To zapravo ni samoga Hlapića nije već zanimalo. Srićni ljudi naime putuju a da ni ne znadu da putuju.

Hlapić je putem nabrao kitu poljskoga cvijeća: črljenoga maka i bijelih ivančic — i to je bilo sve ča se je dogodilo.

Tako su oni išli u varoš pred majstorovu kuću,a onda u dvor.

O, kako je zakrinula majstorica, kad je iznenadno vidila i majstora Mrkonju, i Hlapića, i Bundaša! Ona je sirota mislila, da nijednoga od njih već ne će viditi. Dočula je, da su majstora Mrkonju orobili i odvukli u šumu zločinitelji, pa je mislila da je mrtav.

Zato je imala velik črn rubac na glavi i bila je sva zaplakana.

A sad su joj se svi vratili i dopeljali su joj jednu malu krasnu divičicu, ku je majstorica gledala tako milim pogledom, da je Giti bilo u srcu sve lipše i lipše, kao da ju velika srića čeka.

Onda su svi nutar išli u djelaonicu — i neka budu sada malo sami, da se od srca moru pozdraviti, zagrliti i okripiti od glada i puta.

2

Marica

Malo kasnije sidili su u sobi za stolom majstor Mrkonja, majstorica, Hlapić i Gita.

Kad su se bili okripili a i počinuli, sidili su svi mirnoga i blaženoga lica.

Samo majstorica je još uvijek tužnim i milim pogledom gledala Gitu.

Konačno reče majstorica majstoru:

„Tako velika kao Gita bila bi sada naša Marica . . ."

Nato uzdahne i majstor i majstorica, a majstor reče Hlapiću:

„Obećao sam ti, da ću ti povidat, kakova nesrića nas je zatekla jednoč na sajmu. Poslušaj ča je bilo. Pred osmimi ljeti stanovali smo u drugom varošu. Imali smo malu lipu kćerku, ka se je zvala Marica.

Bila je tri ljeta stara — i sve naše veselje. Jednoga dana bio je u onom gradu sajam. Ja sam otišao s mojom robom na sajam i sobom sam si zeo moju malu Maricu. Dok sam ja prodavao robu, izgubilo se najedamput dite med ljudi na sajmu. Iskali smo je i iskali — ali dite je skrsnulo. Iskali smo je on cijeli dan, a zatim osam dan i misec dan i ljeto dan. — Ali nikada već nismo našli naše male Marice. Bilo je na onom sajmu svakakovih ljudi. Bog zna, ki zli ljudi su ukrali naše dite i Bog zna, koliko je pretrpila ona — a i mi.

Ar čagod roditelji mislu da dite trpi, to i oni sami pretrpu. — Konačno smo se odselili iz onoga grada, da ne vidimo već ono mjesto, na kom nas je zatekla takova nesrića. I od one dobe, mali moj Hlapić, otvrdnulo je moje srce, i ti si mnogo zato pretrpio. — Ali sad će biti bolje, ar da nije bilo tvoje dobrote, nikada se ne bi Grga popravio, ni meni pomogao da utečem.

Kad je majstor Mrkonja počeo hvaliti Hlapića, bilo je to Hlapiću tako neobično, da nije znao kamo bi pogledao. Počeo se je od neprilike svrbiti za uhom, a onda se prignuo i počeo brisati čižmice svojim črljenim rukavom.

Konačno pita Hlapić u nepriliki:

„A sada pravoda ne bi već mogli ni najti ni prepoznati vaše male Marice?"

„Najti je ne ćemo nikada!" uzdahne majstorica i obriše suzu s lica. „Ali prepoznati bi ju uvijek mogli."

„Kako bi ju prepoznali, kad je bila onda tako malena?" pita sada Gita, ka sama skoro da nije počela plakati nad žalošćum dobre majstorice.

„Prepoznali bi ju", odvrati majstorica, ar kad je bila Marica još nek jako mala, zagrabila je za nož pa sebi porizala palac. Od one dobe imala je na palcu zlamenku, ka izgleda kao križ."

O Bože, Bože! Je li je gdo vidio, kako se grlu majka i dite, kad se najdu po mnogi ljeti?

Pravoda je Gita bila ona mala Marica — i nosila je zlamenku na palcu.

„O majka! Moja majka! Dobra moja! Mila moja! Ja sam tvoja Marica!" kriknula je Gita i zatekla se u naručaj majstorici.

„Marica moja! Srce moje!" zajeca od sriće majstorica i privine k sebi svoje dite.

Dva puta, i tri puta, i deset puta grlile su se one. U sobi se nije čulo ništa drugo nego radosno jecanje.

Majstor Mrkonja pristupio je Giti, položio je ruke na nje lipu glavicu i nije znao od sriće ni riči progovoriti. Činilo se je kao da je cijela njihova sobica rasvitljena zlatnim svitlom same sriće.

A malomu, dobrom Hlapiću činilo se kao da je u crikvi. On je sta-

jao čisto miran, spustio je oči i sklopio je ruke, ar mu je samo tako došlo.

Dugo su oni sidili potom, dugo su razgovarali, a Gita je s krila majkinoga prošla na kolena očeva i sve lipša im se činila Gita i sve bolji činili se Giti nje roditelji.

Roditelji su ju pravoda zvali sada Maricom. Ali mi ćemo ju do kraja ove knjige zvati Gitom, ar se je teško priučiti novomu imenu.

I Hlapić je rekao:

„Ja ću te i dalje zvati Gita. Kad velim „Gita", čini mi se, da vidim pred sobom sve one zgode, ke smo skupa doživili. A kad velim „Marica"- ne čini mi se ništa. Kao da nisam ništa ni rekao!"

„Dosta je bilo tih zgodov, mali moj Hlapić", reče majstor.

„Nikada ne ćemo doznati, gdo je našu Maricu na onom sajmu otpeljao i ki ju je predao gospodaru cirkusa. No moglo bi biti, da je to bio on črni človik, ki je mene splinjio i ki je kot povidaš, dopeljao ukradjenoga vranca u cirkus. A da nije bilo tebe, moj Hlapić, nikada se ne bi Marica vratila k nam."

„Nekate me hvaliti", reče Hlapić. „Da vi niste bili tako oštri s manom, nikada ne bih bio pobignuo od vas, niti bih našao Gitu. Morebit je to vaša zasluga. To se nikad ne zna."

Hlapić je imao pravo kad je tako govorio. Kad človik človika hvali, nikada ne zna, je li je pogodio.

Drugoga dana jutro kupili su majstor i majstorica najprvo novu pratež Hlapiću i Giti, a zatim se svi lipo spravu i projdu u crikvu, da se zahvalu Bogu.

3

Hlapićevo jerbinstvo

Kad su se vratili iz crikve, reče Hlapić:

„Ja imam još posla vani. Molim vas, majstore, da mi dopustite da projdem na pol ure."

Majstor mu to dopusti, ar je sada bilo sve drugačije nego onda, kad je Hlapić u zeleni hlačica kreketao.

Hlapić zatim zame onu kitu črljenoga maka i bijelih ivančic i reče: „Ovo sam nekomu obećao."

Sada more svaki uviditi, kako je mudar i pošten bio Hlapić. Kroz sve one mnoge pogibelji i neprilike na svem putu nije on zaboravio, da je obećao donesti cvijeća onoj službeni, ako bude starcu mlikaru pomagala, da ne bude morao sam nositi mliko po stepenica.

Hlapić je dakle sada išao kroz grad i nosio svoju kitu cvijeća svojoj službeni. Odmah je našao i prepoznao onu visoku kuću. Prošao je na treći sprat i pozvonio na vrata. Sluškinja je otvorila vrata i sva se začudila, kad je vidila onoga šaroga Hlapića sada tako lipo

obličenoga. No ipak ga je odmah prepoznala, ar se ljudi ne poznaju po prateži nego po očima.

„Gospojica, donesao sam vam obećano cvijeće", reče Hlapić i pruži joj onu lipu kitu maka i ivančic.

„O, kako si ti pošten, mali!" reče sluškinja, „i kako si srićan. Za tebe je jedno pismo ovdje. Da nisi došao s cvijećem, nikada ga ne bi bio dobio."

Hlapić je mnogo toga doživio na svom putu, ali još nikada u svom žitku nije dobio pismo.

Zato se je zapravo presenetio, kad je sluškinja nutar prošla u svoju sobu i donesla veliko pismo, ter je predala Hlapiću i rekla:

„Ovo pismo je donesao neki dičak. Rekao je, da je starac mlikar umro od starosti. A ovo je pismo dao napisati pred svojom smrćum. Ako naučnik Hlapić dojde s cvijećem k meni, neka mu predam ovo pismo", rekao je dičak.

Tako je povidala sluškinja, a Hlapić je stao vas zamišljen i okretao je pismo u ruki. Nije pravo znao ča da učini s pismom, i već je pomislio ne bi li najbolje bilo, da je daruje sluškinji skupa s cvijećem.

„No to ipak ne bi imalo smisla", pomisli on zatim, „ar na pismu je natpis „NAUČNIKU HLAPIĆU", a to sam samo ja na cijelom svitu."

Nato se Hlapić odluči i velje raskine omot pisma.

To je bilo vrlo mudro. I kigod se boji koga pisma, neka isto tako učini, ar je svako pismo još mnogo strašnije dokle je zatvoreno i dokle se ne zna ča je u njem.

No to je bilo zaista vrlo veselo pismo! U njem je s velikimi slovi stalo ovo:

„Umro je starac mlikar bez dice, bez rodjakov i bez kumovih. Na smrtnoj postelji spomenuo se naučnika Hlapića i ostavio mu svoja kola i svojega magarca. Ovo se daje na znanje naučniku Hlapiću s pozivom, da dojde po svoje jerbinstvo u bivši stan starca kraj gradske malte."

Odzgo i odzdo na pismu bilo je još nešto napisano slovi i broji. To je znamda bio natpis i potpis. Ali to nije Hlapić ni sada ni kasnije pročitao. Kad je on čuo, da je pojerbao kola i magarca, nije se zaista već brinuo, gdo mu to javlja.

Njegovo je srce sada bilo puno zahvalnosti.

„O, kako je bio dobar ta starac! Kako bih mu se rado zahvalio!" kriknuo je Hlapić. „Kad bi on bar mogao viditi, kako ćemo Gita i ja njegovati i čuvati njegovoga magarca!"

„Zbobom! Zbogom! gospojica, pašćim, da javim Giti veselu vist."

Hlapić je htio proteći po stepenica.

Ali nato je izašla iz sobe stara, preštimana gospa, kod ke je slu-

žila ona sluškinja. Gospa je bila u črnoj svilnoj haljini i s bijelom kapicom na glavi.

Ona je čula od svoje sluškinje, kako je dobar i čudnovit ta naučnik Hlapić.

Pravoda mu je ona sada ponudila, da će ga primiti za svoga sina i da će ga dati izučiti gospodske škole.

Ali Hlapić skine kapu, pristupi preštimanoj gospi pa joj kušne ruku i reče:

„Ja ću ostati cipelar, ar mi je ta obrt najdraži."

A zatim još reče Hlapić:

„I onako je već ljudi, ki deru cipele nego onakovih, ki je napravljaju."

Preštimana gospa se je nasmijala i odmah uvidila, da bi za Hlapića škoda bilo, kad ne bi postao cipelar. A Hlapić poljubi gospi još jednoč ruku, a onda proteče pun sriće sa svojim pismom po stepenica doli.

Zaistinu je Hlapić ljubio svoju cipelarsku meštriju, no u ov čas je već mislio na svoga magarca, komu kod preštimane gospe nikako ne bi bilo mjesta.

Hlapić je bižao po gradski ulica i bio je odmah doma.

„Vozit ćemo cipele na magarcu!" vikne on jur na vrati majstoru Mrkonji, a onda pokaže svoje pismo i povida svim ča se je dogodilo.

Toga dana popodne prošli su Hlapić i Gita po magarca i po kola.

Pravoda bi oni teško našli starčevu kućicu, ali u pismu je bilo pisano, da je starac stanovao kod gradske malte. A malta je visoka i strči u vis tako da ju je lako najti.

Kad je Hlapić pokazao svoje pismo, dali su mu oni ljudi, ki su stanovali prije sa starcem, magarca i kola.

Zaista bi bilo vridno viditi, kako su se Gita i Hlapić sada vozili u grad na Hlapićevom magarcu!

To je bilo tako lipo i veselo, da je Gita sama žalila, da sada nima svoje zlatne trumbite da s njom trubi. Poznalo joj se još uvijek, da je odrasla u cirkusu!

No Hlapić joj odmah reče, da kćeri majstora Mrkonje ne bi pristajalo, da kroz grad trubi, kad se vozi na magarcu.

I tako su oni samo tiho i radosno pjevali cijelim putem i pucali bičem nad mudrim magarcem, ki je nadizao svoje visoke uši.

No pred kućom majstora Mrkonje nije Hlapić mogao da se od radosti najzad drži, nego je skočio iz kol i bacio svoju kapu visoko. Onda je protekao do kućnih vrat i pružio glavu unutra, te viknuo svim glasom:

„Evo magarca!"

„O, ča si to rekao!" nasmije se Gita i počela se rugati Hlapiću.

Pravoda su svi ljudi znali, da Hlapić nije mislio na sebe, kad je

pružio glavu kroz vrata i rekao: „Evo magarca!“ — ali obisna Gita mu se je ipak rugala i obadva su se smijali.

Da ne bi bilo već nesporazuma, odmah pokrstu magarca, i to imenom „Kokodan“.

Ondje je stala jedna žena, pa kad je vidila kako su se dovezli Gita i Hlapić na magarcu i kako su veseli i srićni, rekla je: „Bože moj, kako bi dici lipo bilo, kad bih ostala uvijek tako malena!“

„Onda bi morali cijeli svoj život hoditi u isti razred“, reče Hlapić. „A to ne bi učitelji dopustili, pa bi bilo neprilike. Zato je najbolje, da se sad naigramo, a potom ćemo zrasti kao i drugi ljudi.“



SVRŠETAK

Tako je i bilo.

Hlapić i Gita narasli su kasnije veliki. Hlapić je ostao cipelar, a Gita je zaboravila, da je bila nekad u cirkusu. Samo jedamput se je dogodilo ča ju je nato spomenulo.

Po nekoliko ljeti došao je naime u on grad neki cirkus i majstor Mrkonja prošao je u nedilju sa svojom obiteljom u cirkus.

Ondje je Gita najedamput vidila, kako je u cirkus došla neka krasna mala divičica na bijelom konju. To je bio Gitin nekadašnji Sokol. Divičica je bila tako lipa i malena kao nekada Gita. A Sokol je bio isto tako dobar i miljan kao i prije. Samo je bio malo posijedio, ter je bio još beliji, ar i konji postaju sijedi premda nimaju takovih brig kao ljudi. Gita je vidila i svoju papigu — i ziznala je da je i njoj i Sokolu vrlo dobro kod novoga gospodara.

Stari se je gospodar naime vrijed po Gitinom bigu razbolio, a onda se ispovidao i spokojno umro, ča je za takovoga teškoga grišnika najbolje.

Kasnije su Gita i Hlapić narasli još veći a onda su se vjenčali. Potom su preuzeli posao od majstora Mrkonje, ki je jur bio jako ostarao. Gita i Hlapić imali su četvero dice i tri naučnike (inuše).

U nedilju popodne su se skupa spravili naučniki i dica pred kućom i oni su im povidali „čudnovate zgode naučnika Hlapića".

A čižmice su stale i onda i uvijek u malom staklenom ormariću na velikom ormaru i kigod je htio, mogao je je viditi.

Ako je komu žao ča je pripovist jur na kraju, neka pregleda još jednoč cijelu knjigu i neka pokuša izbrojiti, komu je sve pomogao na putu naučnik Hlapić, malen kao lakat, veseo kao ptica, hrabar kao Kraljević Marko, mudar kao knjiga, a dobar kao sunce.

